



**LAUREA**  
AMMATTIKORKEAKOULU  
*Yhdessä enemmän*

# Kotoutumiseen vaikuttavat tekijät

## Narratiivinen tutkimus pakolaisten kokemuksista

Vera Martinez, Nico

2016 Laurea





**LAUREA**  
AMMATTIKORKEAKOULU  
*Yhdessä enemmän*

Kotoutumiseen vaikuttavat tekijät  
Narratiivinen tutkimus pakolaisten kokemuksista

Nico Vera Martinez  
Sosiaalialan koulutusohjelma  
Opinnäytetyö  
Kesäkuu, 2016

Nico Vera Martinez

**Kotoutumiseen vaikuttavat tekijät - Narratiivinen tutkimus pakolaisten kokemuksista**

Vuosi 2016 Sivumäärä 55 + 2

---

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa tekijöistä, jotka auttavat pakolaisia kotoutumisessa. Opinnäytetyö tehtiin Vantaan kaupungin maahanmuuttajapalveluille. Tavoitteena oli saada tietoa, jotta kotoutumisprosessi tulisi ymmärretyksi, ja jotta näitä tietoja voisi käyttää kotouttamistyön kehittämisessä.

Opinnäytetyössä on tutkittu Suomessa yli kymmenen vuotta asuneiden, pakolaisina tulleiden ihmisten kotoutumista. Tutkimuksessa on haastateltu viittä pakolaista, jotka kertoivat Suomeen asettautumisen tarinansa. Pakolaiset tulevat eri maista ja kulttuureista, ja he ovat tulleet eri ajankohtina Suomeen. Pakolaisten tarinoista on poimittu teemoittain tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet kotoutumiseen. Nämä tekijät ovat haastateltavien tausta, heidän vastaanotto Suomessa, yhteys perheeseen, kielitaito, työllisyys, koulutus, ystävyyssuhteet suomalaisiin, koetut rasistiset kokemukset sekä heidän oma motivaatio kotoutumiseen. Tämän lisäksi he kertoivat miten hyvin he tuntevat itse kotoutuneensa Suomeen.

Haastateltavien tarinoissa ilmeni, että kaikki nämä tekijät vaikuttivat yhdessä kotoutumiseen. Kuitenkin tarinoissa korostui oman motivaation merkitys kotoutumisessa. Motivaatioon puolestaan vaikutti se, oliko heidän perhe heidän lähellä, ystävyyssuhteet Suomessa sekä koetut rasistiset kokemukset. Motivaatiolla oli vahva sosiaalinen perusta. Jatkotutkimuksia varten olisi kiinnostavaa tutkia tarkemmin sosiaalisten suhteiden suhdetta kotoutumisen motivaatioon, ja sitä kautta kotoutumiseen.

Asiasanat: kotoutuminen, pakolaiset, maahanmuuttajat

Nico Vera Martinez

**Factors on integration - A narrative study of refugees' experiences**

|      |      |       |        |
|------|------|-------|--------|
| Year | 2016 | Pages | 55 + 2 |
|------|------|-------|--------|

---

The purpose of this thesis was to establish factors that help refugees with integration. The thesis was commissioned by Vantaa's City's immigrant services. The objective was to obtain information for understanding the integration process, which could be utilised for developing the integration work of refugees.

The study presents integration stories from refugees, who have lived in Finland for more than ten years. The study consisted of interviews with refugees, who told their stories of integrating into Finnish culture. The interviewees came from different countries and backgrounds. The different factors which have affected the interviewees' integration, obtained from the interviews, were grouped into themes: the background of the interviewees, their reception in Finland, the contact they have with their families, their language skills, their employment and education, their relationships with Finnish people, experienced racism, as well as the motivation they have for their integration. In addition to these themes, the interviewees also talked about how they felt they had integrated into Finnish society.

The interviews showed how all of the factors are connected in affecting the refugees' integration, but the interviewees' motivation rose above the other factors in contributing to their integration. This motivation was in turn influenced by the contact the interviewees had with their families, by the friendships they had in Finland, and by the experienced racism. The motivation to integrate had a deeply social basis. For further research, it would be interesting to study the relationship between social relations with integration motivation more closely, and how it affects integration.

Keywords: integration, refugees, immigrants

## Sisällys

|       |  |    |
|-------|--|----|
| 1     | Johdanto.....  | 6  |
| 2     | Pakolaiset Suomessa.....                             | 7  |
| 2.1   | Pakolaisuus.....                                     | 7  |
| 2.2   | Historia.....  | 8  |
| 2.3   | Vastaanotto Suomessa.....                            | 10 |
| 2.4   | Kotoutuminen.....                                    | 11 |
| 2.4.1 | Kotoutuminen.....                                    | 11 |
| 2.4.2 | Kotoutumisen politiikkaa.....                        | 16 |
| 3     | Tutkimuksen toteutus.....                            | 17 |
| 3.1   | Tutkimusmenetelmä.....                               | 18 |
| 3.2   | Toteutus.....  | 19 |
| 3.3   | Analyysi.....  | 20 |
| 4     | Eettiset kysymykset ja tutkimuksen luotettavuus..... | 21 |
| 5     | Tulokset.....  | 22 |
| 5.1   | Tausta, maahantulo ja vastaanotto.....               | 23 |
| 5.1.1 | Haastateltavien ryhmä.....                           | 23 |
| 5.1.2 | Elämänjanat.....                                     | 24 |
| 5.1.3 | Vastaanotto.....                                     | 25 |
| 5.1.4 | Perhe.....   | 28 |
| 5.2   | Kieli.....   | 30 |
| 5.3   | Työ ja koulutus.....                                 | 34 |
| 5.3.1 | Työ.....   | 34 |
| 5.3.2 | Koulutus.....  | 38 |
| 5.4   | Suhteet suomalaisiin.....                            | 40 |
| 5.4.1 | Ystävyyssuhteet.....                                 | 41 |
| 5.4.2 | Rasismi.....   | 43 |
| 5.5   | Motivaatio.....                                      | 44 |
| 5.6   | Kotoutuminen.....                                    | 45 |
| 6     | Johtopäätökset ja pohdinta.....                      | 46 |
|       | Lähteet.....   | 52 |
|       | Liite 1: Tiedote.....                                | 56 |
|       | Liite 2: Haastattelun suostumislomake.....           | 57 |

## 1 Johdanto

Pakolaisuus on aihe, josta tänä päivänä ei voi olla kuulematta. Sodat ja poliittinen epävakaus maailmalla on saanut suuria ihmismassoja pakenemaan maastaan ja etsimään turvapaikkaa muualta. Tämän tilanteen puitteissa on tärkeä löytää tapoja, joilla pakolaiset voivat kotoutua hyvin uuteen maahan. Kotoutumisella tarkoitetaan sellaisten taitojen ja tietojen oppimista, jotka mahdollistavat pakolaisen tai maahanmuuttajan aktiivisen osallistumisen yhteiskuntaan samalla kun hän säilyttää omaa kulttuuriperintönsä (Laki kotoutumisen edistämisestä, 2016). Onnistunut kotoutuminen on hyväksi sekä pakolaiselle, että yhteiskunnalle. Hyvin sopeutunut pakolainen voi elää ihmisarvoista elämää, ja aktiivisesti yhteiskuntaan osallistuvana yksilönä hän on myös tärkeä yhteiskunnalle.

Pakolaisten, aivan kuten muidenkin maahanmuuttajien, kotoutumisprosessi ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, vaan se koostuu usean eri elämän osa-alueen dynaamisesta vuorovaikutuksesta. Näihin alueisiin kuuluvat esimerkiksi ihmisen tausta ja persoonallisuus, hänen vastaanottonsa uudessa maassa, sekä kokemukset siellä. Pakolaisten kotoutumisprosessi on kuitenkin vaikeampi kuin muilla maahanmuuttajilla, sillä he eivät ole lähteneet omasta maastaan vapaaehtoisesti, vaan pakon sanelemana. Tämän lisäksi he ovat voineet kokea traumaattisia kokemuksia. Myös huoli omasta perheestään, jos se ei ole tullut pakolaisen mukana uuteen maahan, voi vaikeuttaa kotoutumisen prosessia.

Opinnäytetyössäni tarkastelen tekijöitä, jotka vaikuttavat kotoutumiseen. Aineistoni on kerätty haastatteleamalla Suomessa yli 10 vuotta asuneita pakolaisia. Haastatteluissa olen pyytänyt haastateltavia kertomaan tarinansa suomeen sopeutumisestaan. Näistä tarinoista olen poiminut eri tekijöitä, jotka vaikuttavat kotoutumiseen, ja tarkastellut niitä. Näin olen pystynyt hahmottamaan haastateltavien kotoutumisprosessia. Toivon näiden tietojen olevan avuksi kotoutumisprosessin ymmärtämisessä sekä kotouttamispalveluiden kehittämisessä.

Kiinnostuin opinnäytetyöni aiheesta teeman ajankohtaisuuden sekä yhteiskunnallisen merkittävyyden takia. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden määrän lisääntyminen on tuonut uusia haasteita Suomen palvelujärjestelmälle, ja lisätieto pakolaisten kotoutumiseen vaikuttavista tekijöistä voi auttaa löytämään uusia lähestymistapoja kotouttamistyöhön. Hallituksen säästötoimien vuoksi, joissa leikataan sosiaalipalveluista, voi olla myös suora vaikutus kotoutumiseen. Jos kunnon palveluita ei saada, kotoutuminen vaikeutuu. Tämä taas voi johtaa erilaisiin ongelmiin, kuten syrjäytymiseen ja rasismiin, jotka tulevat pitkällä aikavälillä valtiolle kalliimmiksi. Tulen itse myös pakolaistaustaisesta, kaksikulttuurisesta perheestä, mikä on lisännyt kiinnostustani aiheeseen.

## 2 Pakolaiset Suomessa

Tässä kappaleessa esittelen aiheet ja teemat, jotka ovat tärkeitä tutkimuksen kannalta. Aluksi kerron pakolaisuudesta, mitä se merkitsee. Tämän jälkeen käyn läpi Suomen pakolaishistoriaa ja politiikkaa, jonka jälkeen siirryn kotoutumisen käsitteeseen. Käyn läpi kotoutumisen määritelmän, siihen vaikuttavat asiat, sekä kotoutumisen politiikkaa.

### 2.1 Pakolaisuus

Pakolaisuus on määritelty YK:n Geneven pakolaissopimuksessa. (Pakolaisapu, Sanasto, 2016). Pakolaisella tarkoitetaan henkilöä joka on joutunut lähtemään omasta kotimaastaan vainoamisen vuoksi, ja hän asettuu toiseen maahan nauttien kansainvälistä suojelua. Vainoamisen syytä voivat olla rotu, uskonto, kansallisuus, tiettyyn yhteiskuntaan kuuluminen tai poliittinen mielipide. Pakolainen ei myöskään pysty turvautumaan oman maansa hallitukseen tai hän on pelon takia haluton turvautumaan maansa hallituksen apuun. Suomeen voi tulla pakolaiseksi kahta reittiä pitkin, kiintiöpakolaisena tai turvapaikanhakijana.

Kiintiöpakolaisella tarkoitetaan ihmistä, jolle YK:n pakolaisasian päävaltuutettu myöntää pakolaisstatuksen. Eduskunta on määritellyt kuinka monta kiintiöpakolaista maahan vastaanotetaan. Suomen sisäministeri neuvottelee muiden ministeriöiden kanssa, ja päättää miltä alueilta kiintiöpakolaisia otetaan. Tämän jälkeen YK:n pakolaisjärjestö UNHCR määrittää, ketkä ovat suurimman avun tarpeessa ja lähettää heidän asiakirjansa Maahanmuuttovirastolle (MIGRI). Maahanmuuttoviraston viranomaiset matkustavat sitten ulkomaille haastattelemaan pakolaiset, ja päättävät ketkä pääsevät kiintiöpakolaisina Suomeen. Kiireellisissä hätätapauksissa saatetaan jättää haastattelut tekemättä, ja pakolaiset voidaan vastaanottaa pelkästään heidän asiakirjojensa perusteella. (Maahanmuuttovirasto, Kiintiöpakolaiset, 2016.)

Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee pakolaisen statusta saadakseen suojelua. Voidakseen hakea tätä asemaa, hänen on ensimmäiseksi tultava Suomeen, jonka jälkeen hän tekee turvapaikkahakemuksen. Maahanmuuttovirasto (MIGRI) tutkii hakemusta ja tekee päätöksen, myönnetäänkö turvapaikanhakijalle turvapaikka. Jos turvapaikanhakija saa positiivisen päätöksen, saa hän pakolaisen statuksen ja samalla oleskeluluvan Suomeen. Jos hänelle tehdään negatiivinen päätös, hän voi vielä valittaa päätöksestään hallinto-oikeuteen. (Maahanmuuttovirasto, Turvapaikka Suomesta, 2016.)

Suomesta oleskeluluvan saanut pakolainen voi saada perheenyhdistyksen kautta myös muille perheenjäsenilleen oleskeluluvan Suomeen. Perheenyhdistystä voi hakea kuka tahansa maahanmuuttaja, ei ainoastaan pakolainen. Perheenyhdistyksen kautta voidaan tuoda maahan aviopuoliso, rekisteröity parisuhdekumppani, avopuoliso, lapsi, tai alle 18-vuotiaan lapsen

huoltaja. Muiden perheenjäsenten kohdalla voidaan saada lupa ainoastaan poikkeustapauksessa (Pakolaisneuvonta Ry, Perheenyhdistäminen, 2016). Tämä perheenjäsenten piiri on määritelty Suomen laissa, ja se on suppeampi kuin mitä ihmiset saattavat mieltää perheeksi muissa kulttuureissa. (Maahanmuuttovirasto, Perheenjäsenen luokse Suomeen, 2016.)

Suomesta löytyy myös paperittomia ihmisiä. Tämä tarkoittaa ihmistä, joka oleskelee Suomessa ilman oleskelulupaa. Jotkut turvapaikanhakijat ovat jääneet oleskelemaan Suomeen kielteisen turvapaikkapäätöksen jälkeen. Jotkut paperittomat ovat tulleet myös Suomeen hakeutta oleskelulupaa. Paperittomat yleensä halusivat saada laillisen oleskeluluvan maahan, mutta tiukka ulkomaalaislainsäädäntö on esteenä tälle. Paperittomat ovat palveluiden ulkopuolella, joten he ovat riippuvaisia niistä ihmisistä, keiden kanssa he elävät. Paperittomat eivät myöskään yleensä uskalla kääntyä viranomaisten puoleen jos heillä olisi siihen tarve kiinnijäämisen pelon takia. Tarkkaa lukumäärää paperittomista ei voi sanoa, mutta Suomessa arvellaan olevan sadoista muutamaan tuhanteen paperitonta. (Paperittomat -hanke, Paperittomuus Suomessa, 2016.)

## 2.2 Historia

Pakolaisuus on verrattain uusi ilmiö Suomessa. Muuttoliikkeitä on aina ollut olemassa, mutta Suomi on ollut yleensä tällöin lähtömaana. Esimerkiksi 1800-luvulla oli muuttoaalto Pohjois-Amerikkaan, ja toisen maailmansodan jälkeen oli muuttoliike Ruotsiin. Ensimmäisiä ulkomailta Suomeen muuttaneita, ovatkin olleet pääosin paluumuuttajat tai ulkomailla asuneiden suomalaisten jälkeläisiä, jotka muuttivat takaisin. Suomeen oli kyllä muuttanut joitain ihmisiä myös muista Euroopan maista, mutta nämä luvut olivat oletettavasti pieniä, ja tarkkoja tilastoja ei ole saatavilla näistä luvuista. (Martikainen et al. 2013, 26; 33-34.)

Ensimmäinen pakolaisaalto Suomeen saapui 1900-luvun alkupuolella Venäjän vallankumouksen ja ensimmäisen maailmansodan myötä. Nämä pakolaiset olivat pietarinsuomalaisia, itäkarjalaisia, inkeriläisiä sekä ylhäisiä aatelisia, upseereita ja tehtaanomistajia Venäjältä. Kuitenkin muutaman vuoden kuluttua pakolaisaalto hiljeni, ja Suomesta muutti pois enemmän ulkomaalaisia kuin mitä sinne tuli. Toisen maailmansodan aikana Suomeen tuli tuhansia pakolaisia Viirosta sekä Inkeristä. Kuitenkin inkeriläisiä ruvettiin palauttamaan seuraavana vuonna takaisin Venäjälle. Näiden palautuksien pelossa useat inkeriläiset suuntasivat Ruotsiin. (Martikainen et al. 2013, 34-37.) Osittain Suomen syrjäinen sijainti sekä oleskeluluvan saamisen vaikeus olivat syitä jotka vaikuttivat siihen, että Suomeen ei muuttanut paljon ulkomaalaisia (Saukkonen 2013b, 87).

Vuonna 1973 Suomeen saapui seuraavan kerran suurempi määrä pakolaisia. Nämä tulivat Chilestä, jossa oli tapahtunut vallankaappaus. Suomen hallitus otti pakolaisia maahan osittain

pyrkiäkseen aktiiviseksi toimijaksi maailman politiikassa. Vuosien 1973-77 aikana Suomeen otettiin yhteensä 182 pakolaista Chilestä, joista kuitenkin osa palasi myöhemmin omaan kotimaahansa. 1970-luvun lopulta 1980-luvun alkuun Suomeen otettiin myös kaksi ryhmää vietnamilaisia pakolaisia, jotka pakenivat sodan jälkeisiä epäoikeudenmukaisuuksia. 1990-luvun alussa Suomeen saapui sisällissotaa pakenevia pakolaisia Somaliasta. 1990-luvulla saapui myös pakolaisia Jugoslaviasta maan hajoamisen ja sitä seuranneiden sotien seurauksena. 2000-luvulla sodat sekä epävakaus Lähi-idässä ovat johtaneet suureen pakolaisaaltoon. Pakolaisaaltto on kasvanut suurimmilleen vuosina 2014-2016, ja se on näkynyt sekä Suomessa että koko Euroopassa. (Railo 2012, 425-427; Martikainen et al. 2013, 37.)

Ennen 1970-lukua Suomella ei ollut selkeää maahanmuuttopolitiikkaa, sillä sellaista ei tarvinnut (Railo 2012, 426). Maailman muuttuessa globaalimmaksi tähän tuli kuitenkin muutos. Chileläis- ja vietnamilaispakolaisten saapumisen seurauksena perustettiin pakolaisasiain neuvottelukunta vuonna 1981. Vuonna 1983 säädettiin Suomeen ensimmäinen ulkomaalaislaki, joka paransi Suomessa asuvien ulkomaalaisten oikeusturvaa. Suomen liittyessä Euroopan neuvostoon sekä Euroopan ihmisoikeussopimukseen vuonna 1989 tämä laki jouduttiin uudistamaan. Uudessa laissa määriteltiin muun muassa edellytykset oleskelulupaun sekä perustettiin turvapaikkalautakunta. Tämä uusi laki astui voimaan vuonna 1991. Vuonna 1988 Suomessa säädettiin myös laki, jonka nojalla maahan vastaanotetaan vuosittain 100 kiintiöpakolaista. (Saukkonen 2013b, 87-88.)

Suomessa oli vielä 1980-luvun lopussa ajatus siitä, että Suomi voisi itse päättää vastaanottamansa pakolaismäärän täyttääkseen kansainväliset velvoitteet kuitenkin pitäen tämän määrän melko pienenä. Kuitenkin jo 1990-luvulta lähtien maailmalla tapahtuvien kriisien johdosta kiintiöpakolaisten lisäksi Suomeen alkoi virrata muita turvapaikanhakijoita, jotka toivoivat saavan turvapaikan täältä. 1990-luvun alussa myös kiintiöpakolaisen määrä nostettiin 500:n. (Railo 2012, 425-435.)

Vuonna 1992 pakolaisasiain neuvottelukunta yhdistettiin siirtolaisuusasiain neuvottelukunnan kanssa, ja näin syntyi pakolais- ja siirtolaisuusasiain neuvottelukunta. Neuvottelukuntien mietintöihin on linjattu suomalaisen kotouttamispolitiikan keskeinen linjaus, normaalipalveluperiaate. Tämän linjauksen ajatuksena on että maahanmuuttajien tarvitsemien palveluiden järjestämiseksi ei ole tarkoitus perustaa erillisiä organisaatioita, vaan sen sijaan viranomaisten tulisi huolehtia palveluiden järjestämisestä omilla toimialoillaan. Kuitenkin maahanmuuttajien erityistarpeet huomioitaisiin palvelujärjestelmien toiminnassa. Neuvottelukunnissa tunnustettiin että maahanmuuttajien muuttoliike vaikuttaa pysyvästi suomalaiseen yhteiskuntaan, ja siksi siitä tulee huolehtia. (Saukkonen 2013a, 86.)

Vuonna 1999 tuli voimaan laki turvapaikanhakijoiden vastaanotosta ja maahanmuuttajien kotoutumista edistävistä toimenpiteistä. Kotoutuminen määriteltiin laissa kehityksenä jonka tavoitteena maahanmuuttaja pystyy osallistumaan työelämään ja toimimaan yhteiskunnassa säilyttäen oman kielen ja kulttuurinsa. (Saukkonen 2013a, 86-88.) Vuonna 2001 kiintiöpakolaisten määrä nostettiin vielä 750:neen, jossa se on pysynyt tähän päivään saakka. Poikkeuksellisesti vuosina 2014 ja 2015 kiintiöpakolaisten määrä nostettiin 1050:neen Lähi-idässä tapahtuvien kriisien takia (Pakolaisuus Suomessa, 2016).

Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden määrä on jatkanut nousuaan Suomessa. Vuonna 1999 Suomesta haki turvapaikkaa 3105 ihmistä, joista 12 prosenttia (380) sai myönteisen päätöksen. Vastaavasti vuonna 2015 Suomessa tehtiin 32476 turvapaikkahakemusta, joista 23 prosenttia (7466) saatiin käsiteltyä saman vuoden aikana. Näistä käsitellyistä turvapaikkahakemuksista 43 prosenttia (3186) raukesi myös samana vuonna. Rauenneista turvapaikkahakemuksista 59 prosenttia (1879) oli myönteisiä. (Maahanmuuttovirasto, Turvapaikka ja pakolais-tilastot, 2016.)

Maahanmuuttajien kasvava määrä teki tarpeelliseksi uudistaa laki kotoutumisen edistämisestä. Uusi laki kotoutumisen edistämisestä astui voimaan vuonna 2011. Uuden lain tärkein tavoite oli taata kotouttamistoimet ja -palvelut kaikille niitä tarvitseville, riippumatta Suomessa oleskelun perusteesta. Tämä luki mukaansa myös muut maahanmuuttajat kuin pakolaiset ja turvapaikanhakijat, esimerkiksi heidän perheenyhdistyksellä tulleet sukulaiset (Saukkonen 2013b, 95). Kotoutumista edistävän lain tärkeimmät periaatteet ovat kuitenkin säilyneet samana. (Saukkonen 2013a, 88-89.)

### 2.3 Vastaanotto Suomessa

Saapuessaan Suomeen turvapaikanhakijat ohjataan vastaanottokeskuksiin siksi ajaksi kun heidän turvapaikkahakemuksensa käsitellään. Yksin tuleville alaikäisille turvapaikanhakijoille on heille erikseen tarkoitettuja ryhmäkoteja tai tukiasumisyksiköitä. Turvapaikanhakija voi myös asua hakemuksensa käsittelyn ajan yksityismajoituksessa ystäviensä tai sukulaistensa luona. Tämä toimenpide vaatii kuitenkin selvityksen tekemistä. Vastaanottokeskukset tarjoavat erilaisia palveluita turvapaikanhakijoille, kuten välttämättömät terveys- ja sosiaalipalvelut, tulkkipalveluita ja tarvittaessa autetaan myös toimeentulon kanssa. Vastaanottokeskukset järjestävät myös työ- ja opintotoimintaa, joiden lisäksi turvapaikanhakijoita autetaan oikeusavun saamisessa. (Kotouttaminen, Vastaanottokeskukset, 2016)

Turvapaikanhakijan saadessa oleskeluluvan, vastaanottokeskuksesta tehdään ilmoitus Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen (ELY-keskus). ELY-keskukset sopivat kuntien kanssa kunnista, joihin pakolaiset ohjataan. Valtakunnallisesti kuntapaikoista vastaa Työ- ja elinkei-

noministeriö. Alueellisesta koordinaatiosta vastaa kunkin alueen oma ELY-keskus (Kotouttaminen, Turvapaikanhakijat: Kuntiin sijoittaminen, 2016.) Tällöin ELY-keskukset tekevät yhteistyötä oman alueen kuntien kanssa löytääkseen kunnan pakolaiselle, asunnon sekä tarvittavat palvelut (Kotouttaminen, Pakolaisten kuntaan osoittaminen, 2016). Kiintiöpakolaisten sijoittamisesta kuntaan vastaa Maahanmuuttovirasto (Kotouttaminen, Kiintiöpakolaiset: Kuntiin sijoittaminen, 2016). Turvapaikanhakija saavat apua asunnon haussa vastaanottokeskukselta. Muuttaessaan kuntaan pakolaisen kotoutumisprosessi voi alkaa. (Kotouttaminen, Turvapaikanhakijat: Kuntiin sijoittaminen, 2016.)

## 2.4 Kotoutuminen

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Kotoutuiseen kuuluvat sekä tietojen, taitojen ja toimintatapojen omaksumista, joiden avulla maahanmuuttaja voi osallistua aktiivisesti yhteiskuntaan (Laki kotoutumisen edistämisestä, 2015). Onnistunut kotoutuminen on tärkeää sekä yhteiskunnan toimivuuden että maahanmuuttajan hyvinvoinnin vuoksi (Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti, 2006, 13). Maahanmuuttajien kotoutumista edistää kotoutumistyö, jonka tarkoituksena on saada maahanmuuttajat sopeutumaan mahdollisimman hyvin Suomeen. Suomen laissa on määritelty kotouttamista edistävä laki, jossa määritetään tehtävät ja toimenpiteet jotka tulee järjestää maahanmuuttajille (Laki kotoutumisen edistämisestä, 2015). Seuraavaksi esittelen kotoutumisen käsitettä sekä siihen liittyviä teemoja, jonka jälkeen kerron Suomen kotouttamispolitiikasta.

### 2.4.1 Kotoutuminen

Kotoutuminen tarkoittaa maahanmuuttajan sopeutumista uuteen kotiinsa. Akkulturaatio on käsite joka liittyy vahvasti kotoutumiseen. Akkulturaatiolla viitataan prosessiin, jossa yksilö tai ryhmä käy läpi uuden kulttuurin kohtaamisen ja siihen sopeutumisen (Korhonen 2013, 36).

Akkulturaatiomalleja on kahdenlaisia, sekä yksi- että kaksiulotteisia malleja. Yksiulotteinen akkulturaatiomalli on sellainen, jossa vähemmistön edustaja sopeutuu valtavirran kulttuuriin ilman että valtavirran kulttuuri sopeutuu vähemmistön edustajaan. Kaksiulotteisessa mallissa taas vähemmistön edustaja sopeutuu valtavirran kulttuuriin, mutta samanaikaisesti hän säilyttää oman identiteettinsä. Tässä tapauksessa valtavirran kulttuuri myös sopeutuu vähemmistön edustajan kulttuuriin. Kaksiulotteisen akkulturaation malleista tunnetuin pitää akkulturaatiota kulttuurien muutoksen ja muovautumisen prosessina. Mallin on kehittänyt amerikkalainen psykologian professori John Berry. Tässä mallissa akkulturaatio nähdään sekä sosiokulttuurisena että psykologisena prosessina. Sosiokulttuurisessa puolestaan akkulturaatio tarkoittaa tarpeellisten sosiaalisten valmiuksien omaamisen toimiakseen uudessa kulttuurissa, sekä uuden

kulttuurin hyväksymistä ja ymmärrystä. Psykologinen akkulturaatio viittaa maahanmuuttajas-  
sa tapahtuviin muutoksiin sekä identiteetin että arvojen kohdalla. Nämä muutokset vaikutta-  
vat ihmisen hyvinvointiin, elämänhallintaan sekä elämäntyytyväisyyteen. Akkulturaation voi-  
daan nähdä vaikuttavan ihmisten uskomuksiin, tunteisiin, asenteisiin, arvoihin, käyttäytymi-  
seen sekä samaistumisen kohteeseen. (Korhonen 2013, 36-37.)

Saapuessaan uuteen maahan, ihminen joutuu asemaan, jossa tutut toimintamallit eivät vält-  
tämättä enää toimikkaan. Ihminen joutuu oppimaan uuden kulttuurin hyväksytyt ja toimivat  
tavat, asenteet sekä arvostukset. Tämä on usein elinikäinen prosessi, joka jättää jälkensä  
ihmiseen. (Alitolppa-Niitamo 1994, 24-25.)

Sopeutumisen prosessi ei ole suoraviivainen, vaan siinä on eri vaiheita. Tästä prosessista on  
tehty useita malleja. Esimerkiksi Sue ja Sue ovat kehittäneet sopeutumismallin, joka perustuu  
viidestä sopeutumisen vaiheesta. Ensimmäinen vaihe on konformisuusvaihe, jossa uutta kult-  
tuuria pidetään myönteisenä, kun taas omaa kulttuuria väheksytään. Tämän jälkeen tulee  
ristiriitavaihe, jossa maahanmuuttaja rupeaa kyseenalaistamaan uutta kulttuuria ja suhtau-  
tumaan positiivisemmin omaan kulttuuriinsa. Torjuntavaiheessa ristiriitavaiheen ajattelu  
muuttuu jyrkemmäksi. Omaa kulttuuria vaalitaan ja sitä pidetään parhaana. Uusi kulttuuri  
nähdään negatiivisessa valossa, ja sitä pyritään karttamaan. Tämän jälkeen alkaa itsetutkis-  
keluvaihe, jossa ryhdytään tutkimaan kummankin kulttuurin hyviä ja huonoja puolia. Vanhat  
näkemyskäsitteet voivat muuttua tässä vaiheessa. Viimeisenä on integraation vaihe, jossa nähdään  
rationaalisemmin uusi kulttuuri, tiedostaen sekä sen hyvät että huonot puolet. Samaan aikaan  
omasta kulttuuriperinnöstä pidetään kiinni ja sitä arvostetaan. (Pietilä 2013, 46-48.)

Uuteen kulttuuriin sopeutuminen on aina kuitenkin yksilöllinen prosessi, jossa jokainen ihmi-  
nen sopeutuu omalla yksilöllisellä tavallaan. Tähän prosessiin vaikuttaa usea eri tekijä, ulkoi-  
sista yhteiskunnallisista tekijöistä aina ihmisen sisäisiin ominaisuuksiin. (Alitolppa-Niitamo  
1994, 30.)

Pakolaisuus ei määritä tiettyä yhteiskuntaluokkaa. Pakolaiseksi voi joutua kuka tahansa, luku-  
taidottomasta ja huonoissa oloissa asuvasta ihmisestä hyvin koulutettuun ja korkeaa virka-  
asemaa nauttivaan henkilöön. Pakolaisen taustalla on vaikutusta hänen kotoutumiseensa.  
Yleensä koulutetuilla ihmisillä on paremmat valmiudet oppia uusi kieli. (Alitolppa-Niitamo  
1994, 31.) Koulutettu ihminen saattaa myös osata englanninkielen taidon. Tällöin hänelle  
avautuu mahdollisuus kommunikoida englanniksi jo ennen kuin hän oppii uuden kielen. Jos  
pakolainen ei pysty kuitenkaan hyödyntämään omassa kotimaassaan saamaansa koulutusta,  
voi tämä johtaa turhautumiseen (Alitolppa-Niitamo 1994, 31). Suomessa työnantajat yleisesti  
arvostavat enemmän Suomessa kuin ulkomailla hankittua koulutusta (Sutela 2005, 86).

Pakolaisen ikä ja sukupuoli vaikuttavat myös hänen kotoutumiseen. Nuoret oppivat yleensä helpommin kuin vanhemmat ihmiset, ja joskus uusia kulttuurimalleja on vaikea oppia jos on viettänyt koko elämänsä oman kulttuurinsa parissa. (Alitolppa-Niitamo 1994, 31.) Uudessa kulttuurissa esiintyy yleensä erilaisia rooliodotuksia kuin omassa kotimaassaan. Rooliodotuksilla tarkoitetaan käyttäytymisodotuksia, jotka kohdistuvat yksilöön sosiaalisessa ympäristössä. Yleensä saatetaan olettaa, että uusien roolien oppiminen tulisi olla nopeata. Roolien sisäistäminen ja niihin sopeutuminen vie kuitenkin yleensä aikaa, ja vaatii paljon harjoittelua. Joskus vanhoilla rooleilla ei ole enää tehtävää uudessa kulttuurissa. Esimerkiksi useat vanhukset ovat kokeneet menettäneensä roolinsa neuvonantajana heidän perheissään. Uudessa maassa vanhusten elämäkokemus omassa kotimaassaan ei olekaan enää yhtä paljon avuksi. (Novitsky 2005, 72-77.)

Sosiaalisten verkostojen muutoksilla on vaikutusta pakolaisen elämään. Joskus pakolainen tulee uuteen maahan ehkä muutaman sukulaisen tai ystävän kanssa, joskus taas yksin ilman tuttuja ihmisiä. On todettu, että ero omasta perheestä on työttömyyden kanssa suurin stressin aiheuttaja ja mielenterveysongelmien takana oleva ongelma pakolaisilla. Tilannetta vaikeuttaa myös se, että useassa maassa perheen käsitys on laajempi kuin Suomessa. Useasti perheeseen luetaan myös isovanhemmat, tädit, sedät ja serkut. Perheestä kaukana oleminen voi aiheuttaa eristäytyneisyyden ja yksinäisyyden tunteita. Useasti oman maansa kansalaiset muuttuvat tärkeiksi sosiaalisiksi suhteiksi pakolaisille, sillä he jakavat samaa kulttuuria. (Alitolppa-Niitamo 1994, 52-54.) Kuitenkin perheen onnistuu saamaan mukaansa uuteen maahan, on tämä yksi tärkeimmistä resursseista kotoutumiseen. Perhe voi kannustaa muutokseen ja uuden oppimiseen, ja toimia emotionaalisenä tukena ja identiteetin peilinä (Alitolppa-Niitamo 2005, 44-45).

Pakolaisuus voi vaikuttaa ihmisen mielenterveyteen, mikä puolestaan vaikuttaa olennaisesti kotoutumisprosessiin. Traumaattiset kokemukset kuten väkivalta, väkivallan todistaminen, kidutus, seksuaalinen hyväksikäyttö, yms. voivat järkyttää ihmisen mielentilaa, ja saada aikaan erilaisia kriisejä tai traumoja. Traumatisoitunut ihminen saattaa elää kuormittuneessa tilassa, joka vaikeuttaa uuden oppimista. Myös tavallisesti helpoista arkielämän askareista tulee vaikeita tällaisessa tilassa. (Kerkkänen, & Saastamoinen 2013, 55-64.) Joskus myös pelkästään se, että on joutunut muuttamaan pakon sanelemana maasta, voi aiheuttaa psyykkisiä ongelmia. Kulttuuri shokki sekä uusi asema vähemmistön edustajana voivat olla myös ahdistavia kokemuksia pakolaisille (Alitolppa-Niitamo 1994, 48-51).

Kohdemaan ilmapiiri vaikuttaa myös kotoutumiseen. Ilmapiiri voi esimerkiksi olla avoin ja hyväksyvä erilaisuutta kohtaan, jolloin pakolaisen on helpompi asettua maahan. Vastakohtaisesti jos yhteiskunnan ilmapiiri on kriittinen ja epäilevä erilaisuutta kohtaan, muuttuu kotoutuminen vaikeammaksi. (Korhonen 2014, 38.) Negatiivinen suhtautuminen pakolaiseen estää

hänen tasavertaista osallistumista yhteiskuntaan. Usein tällaisia asenteita löytyy helposti yhteiskunnasta, jossa on paljon työttömyyttä, josta ei löydy paljon kulttuurista tai etnistä moninaisuutta, tai joka on aikaisemmin ollut toisen etnisen ryhmän poliittisen tai taloudellisen vallan alla (Alitolppa-Niitamo 1994, 55-56).

Asettuessaan uuteen maahan, pakolaisen tulee opetella uusi kieli. Kielen avulla ihminen voi kommunikoida, ylläpitää sosiaalisia suhteita, liittyä uusiin yhteisöihin sekä oppia tuntemaan ympäröivää maailmaa. Kieli on myös avainasemassa koulutuksen tai työn hankkimisessa Suomessa. (Latomaa et al. 2013, 182-183.) Suomen kielen opetus kuuluu Suomen kotouttamisohjelmaan.

Työ on olennaista kotoutumisen edistämässä. Työpaikan saatuaan pakolainen voi aloittaa itsenäisen elämän pystyessään elättämään itsensä. Jos työtä ei pysty tekemään, omien toiveiden toteuttaminen voi hankaloitua. Pakolainen joutuu pohtimaan millä tavalla saa katetuksi välttämättömät menot, jolloin muuhun toimintaan ei jää paljon aikaa. (Kerkkänen & Saastamoinen 2013, 41.) Työttömyys on yhdessä perheestä erossa olemisen kanssa suurin psyykkisen stressin tekijä (Alitolppa-Niitamo 1994, 55).

Pakolaisen motivaatio on myös tärkeä tekijä kotoutumisessa. Pakolaisen omasta motivaatiosta riippuu, kuinka paljon hän panostaa uusien tietojen ja taitojen oppimiseen, ja kuinka aktiivisesti hän toimii sopeutuakseen oleskelumaahan. Motivaatio on kuitenkin dynaamista, se muuttuu koko ajan, ja on tärkeää että pakolaisen motivaatio pysyisi hyvänä suurimman osan ajasta. Vaikka kotoutumisprosessi olisi jo alkanut hyvin, voi jokin tekijä laskea motivaation lähes olemattomiin samalla pysäyttäen koko prosessin. Motivaatioon vaikuttavat sekä ihmisen sisäiset, persoonalliset piirteet, että suhde ympäröivään yhteiskuntaan ja maailmaan. (Pietilä 2013, 48-50.)

Kotoutumiseen voidaan katsoa kuuluvan vielä yksi tärkeä alue, nimittäin pakolaisen aito kohtaaminen valtaväestön edustajan kanssa. Valtaväestön edustaja voi olla kuka tahansa viranomaisesta kadulla tavattuun tuntemattomaan. Tärkein tässä on, että ihminen kohtaa toisen aidosti, ja että heidän välilleen syntyy aitoa dialogisuutta. Tällainen kohtaaminen luo pakolaisessa kiinnostusta uuteen kulttuuriin. Tämä on edellytys sille, että hän voi kunnolla alkaa sisäistämään sitä. Samaan aikaan kohtaaminen voi luoda myös kiinnostusta pakolaiseen ja hänen kulttuuriaan kohtaan toisessa osapuolella. Tällaisessa kohtaamisessa on yleensä tilaa kasvulle ja sopeutumiselle molemmiin puolin, ja sen kautta tulee mahdollisuus löytää oma paikka uudessa elämänvaiheessaan. (Pietilä 2013, 51-52.)

Kotoutuminen voi päättyä erilaisiin lopputuloksiin. Joskus ihmiset kotoutuvat hyvin uuteen kulttuuriin, joskus heidän kotoutumisensa ei kuitenkaan toteudu kunnolla. Berry (2007) on

löytänyt neljä erilaista akkulturaatiostrategiaa, eli tapaa miten maahanmuuttajat säilyttävät alkuperäisen identiteetin ja arvot, ja miten he onnistuvat omaksumaan uuden kulttuurin arvot ja olemuksen. Nämä neljä strategiaa ovat integraatio, assimilaatio, separaatio ja marginalisaatio. (Korhonen 2013, 37-38.)

Integraatio on neljästä strategiasta parhaana pidetty. Siinä maahanmuuttaja sekä säilyttää oman kulttuurisen identiteetin että sopeutuu myös uuteen kulttuuriin, oppien sen arvot ja tavat. Integraatiossa maahanmuuttaja näkee sekä oman että uuden kulttuurin hyvät ja huonot puolet, eikä hänen tarvitse paisutella tai vähätellä kumpaakaan. Tämä strategia on hyvä sillä maahanmuuttaja pystyy näin ammentamaan omasta kulttuurisesta taustastaan voimaa, mutta samalla myös osallistumaan toisen kulttuurin toimintaan. Näin luodaan myös mahdollisuuksia kehittää toista kulttuuria. Koska integraatiota pidetäänkin hyvänä tapana kotoutua, Suomessa on painotettu maahanmuuttajien oman kulttuuriperinnön säilyttämiseen, jotta integraatio olisi näin helpompaa. (Korhonen 2013, 37.)

Toinen akkulturaatiostrategia on assimilaatio, jossa maahanmuuttaja sopeutuu uuteen kulttuuriin, ja oppii sen arvot ja tavat. Kuitenkin erona integraatioon on se, että tässä tapauksessa arvostus omaan kulttuuriin laskee, eikä omaa kulttuuriperintöä vaalita. Assimilaatiota ei kuitenkaan pidetä parhaana sopeutumisen muotona sillä juurettomuus ja oman taustansa kieltäminen voi aiheuttaa ongelmia myöhemmin. Assimilaatiota voi tapahtua esimerkiksi jos nuorelle maahanmuuttajalle ei opeteta koulussa hänen omaa kulttuuriaan tai kieltään, eikä hän opi sitä myöskään kotoa. (Korhonen 2013, 37-38.) Tietyissä maissa, kuten Ranskassa, kotouttamispolitiikka perustuu assimilaatioon. Tässä ajatuksessa korostetaan ihmisten yhdenvertaisuutta sen kustannuksella että vähemmistöt eivät vaali omaa alkuperäistä identiteettiään. Sen sijaan heidän odotetaan sulautuvan Ranskan kulttuuriin. Todellisuudessa tämä ei kuitenkaan ole toteutunut. (Saukkonen 2013a, 67-69).

Separaatiossa maahanmuuttaja vaalii omaa kulttuurista taustaansa ja pitää sitä arvossa, mutta vähättelee tai kieltää uuden kulttuurin. Tässä tapauksessa yksilö tai ryhmä joka on tullut uuteen kulttuuriin, pysyy vain oman kulttuurinsa edustajien parissa. Kontaktia uuteen kulttuuriin ei luoda sillä tämä nähdään huonona tai alempiarvoisena kuin oma kulttuuri. Joskus separaatiota voi tapahtua, jos esimerkiksi saman taustan maahanmuuttajat muuttavat suurena joukkona samaan paikkaan, eivätkä he saa hyvänlaista kontaktia ympäröivän kulttuurin edustajien kanssa. Myös esimerkiksi rasismi voi luoda separaatiota, jos kaikki uuden kulttuurin edustajat mielletään rasistisiksi. Tällöin mieluummin pysytellään oman kulttuurin edustajien kanssa. Separaatiossa maahanmuuttajat eivät sopeudu, vaan pysyvät ulkopuolisina. (Korhonen 2013, 38.)

Viimeisenä on marginalisaatio, eli syrjäytyminen, jolloin maahanmuuttaja torjuu uuden kulttuurin sekä oman kulttuurinsa. Tällöin maahanmuuttaja pysyy erossa oman kulttuurinsa edustajista eikä vaali omia juuriaan. Ympäröivään yhteiskuntaankin hän suhtautuu negatiivisesti, eikä hän pyri sopeutumaan siihen. Ihminen jää kaiken yhteiskunnan ulkopuolelle, eli hän syrjäytyy. Marginalisaatioon vaikuttaa separaation tavoin ympäröivän yhteiskunnan asenteet, tarkemmin rasismi, joka vaikuttaa siihen että yhteiskunta nähdään jotenkin huonona eikä siihen haluta yhdistyä. Tämä viimeinen on akkulturaatiostrategioista huonoin, ja onkin tärkeää ettei sitä pääsisi tapahtumaan. Nämä neljä strategiaa eivät kuitenkaan ole toisiaan poissulkevia, vaan ne saattavat esiintyä eri elämän osa-alueilla. Esimerkiksi joku voi olla työpaikallaan assimiloitunut, kun taas harrastuksiensa parissa hän on integroitunut, ja kotonaan hänen strategiansa on separaatio. (Korhonen 2013, 38.)

#### 2.4.2 Kotoutumisen politiikkaa

Kuten kävimme aikaisemmin läpi, 1970-luvulla Suomella ei vielä ollut selkeää maahanmuuttopolitiikkaa, sillä sellaista ei tarvinnut (Railo 2012, 426). Tämä tarkoitti myös, että minkäänlaista kotouttamispolitiikkaa ei ollut tähän aikaan. Pakolaisten alkaessa ilmestymään Suomeen, perustettiin pakolaisasiain neuvottelukunta vuonna 1981. Pakolaisasiain neuvottelukunta liittyi vuonna 1992 siirtolaisuusasiain neuvottelukunnan kanssa muodostaen pakolais- ja siirtolaisuusasiain neuvottelukunnan. Neuvottelukunnissa kehitettiin normaalipalveluperiaate, joka on oleellinen linjaus Suomen kotouttamispolitiikassa. Tämän mukaan maahanmuuttajien palveluita varten ei perusteta erillisiä pysyviä organisaatioita. Viranomaisten tulisi huolehtia palveluiden järjestämisestä omilla toimialoillaan, joissa kuitenkin huomioitaisiin maahanmuuttajien vaatimat erityistarpeet. (Saukkonen, 2013a, 86.)

Vuonna 1999 astui voimaan laki turvapaikanhakijoiden vastaanotosta ja maahanmuuttajien kotoutumista edistävästä toimenpiteistä (493/1999). Kotoutumien nähdään tämän lain mukaan maahanmuuttajan yksilöllisenä kehityksenä, jonka tavoite on osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaan samaan aikaan säilyttäen oman kielen ja kulttuurinsa. Tämä kotouttamisen muoto suosii maahanmuuttajien integraatiota yhteiskuntaan. Laki velvoitti kuntia tekemään oman kotouttamisohjelman, sekä tekemään seurantaa kotouttamisista. (Saukkonen 2013a, 86-88.)

Kotouttamisesta vastaava laki uudistettiin vuonna 2010, ja se tuli voimaan vuonna 2011. Laki haluttiin uudistaa, jotta kotouttamispalvelut saataisiin kaikille maahanmuuttajille riippumatta heidän oleskelun perusteesta. Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) määrittää kotoutumisen maahanmuuttajan kehityksenä, jossa hän saa tietoja ja taitoja pärjätä yhteiskunnassa samaan aikaan kun tuetaan hänen mahdollisuutta säilyttää omaa kieltä ja kulttuuriaan. Aluksi Työ- ja elinkeino toimisto tai kunta tekee maahanmuuttajalle alkukartoituksen, jossa

selvitetään tarvitseeko maahanmuuttaja varsinaista kotoutumissuunnitelmaa. (Saukkonen 2013a, 88-89.)

Työtön tai muuten kuin tilapäistä toimeentulotukea saavalla maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, samoin kuin muulla maahanmuuttajalla jonka nähdään tarvitsevan kotoutumistukea. Kotoutumissuunnitelman laatii maahanmuuttaja yhdessä Työ- ja elinkeino-toimiston (TE-toimisto) ja kunnan kanssa. Tietyissä tapauksissa kotoutumissuunnitelma tehdään ainoastaan TE-toimiston tai kunnan kanssa. TE-toimiston toimesta laaditaan suunnitelma, jossa tuetaan työllistymistä ja koulutukseen sijoittumista. Kunta vastaa taas muista kotoutumisen osa-alueista, kuten kielen opetuksesta, yhteiskuntaan perehdyttävästä toiminnasta, oman äidinkielen opiskelusta tai harrastustoiminnasta. Koska kunnat vastaavat omista kotoutumissuunnitelmistaan, eri kuntien kotoutumissuunnitelmien välillä löytyy eroja. Suunnitelmaan vaikuttaa myös maahanmuuttajan tarpeet sekä voimavarat. Suunnitelmassa sovitaan suomen tai ruotsin kielen opiskelun aloittamisesta, kotoutumiskoulutuksesta ja muista kotoutumista edistävästä toimenpiteistä, työnhausta ja sen tavoitteista sekä työnhakua ja työllistymistä edistävästä palveluista. (Kotouttaminen, Suunnitelma sisältö ja laativan viranomaisen tehtävät, 2016.)

Kotoutumissuunnitelma tehdään viimeistään kolme vuotta sen jälkeen kun maahanmuuttaja on saanut oleskeluluvan Suomeen. Kotoutumissuunnitelman kesto riippuu maahanmuuttajan tarpeesta. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma kuitenkin tehdään aina yhdeksi vuodeksi, jotta voitaisiin taata että suunnitelma vastaa maahanmuuttajan tarpeita. Kotoutumissuunnitelma voidaan tehdä kolmevuotiseksi asti. Jatko aikaa voi saada vain erityistarpeen takia. Alaikäiselle laaditaan aina kotoutumissuunnitelma. Myös perheille voidaan järjestää kotoutumissuunnitelma. Maahanmuuttajan tulee noudattaa kotoutumissuunnitelmaansa, muuten hänen oikeuttaan työttömyysetuun voidaan rajoittaa. Kotoutumissuunnitelmasta vastaavan viranomaisen tulee myös seurattava suunnitelman toteutumista, ja kunnan tulee tarkistaa suunnitelma vähintään kerran vuodessa. Kotouttamiseen osallistuu eri viranomaistahoja. Nämä ovat kunnat, TE-toimisto, poliisi sekä järjestöt, yhteisöt ja yhdistykset. Vastuu kotouttamisesta on kunnilla ja TE-toimistolla. (Kotouttaminen, Kotoutumissuunnitelma, 2016.)

### 3 Tutkimuksen toteutus

Tämän luvun tarkoituksena on kuvata tutkimukseni toteuttamisen tapaa. Kerron metodeista, joita käytin tutkimuksen teossa. Käyn myös läpi tutkimukseni prosessin.

### 3.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkin opinnäytetyössäni Suomessa asuvien pakolaisten kotoutumista. Pyrin saamaan tietoa niistä asioista, jotka ovat auttaneet tutkimukseni pakolaisryhmää kotoutumisessa. Tarkoituksena on myös kuvata näitä asioita, ja nähdä miten ne ovat yhteydessä toisiinsa. Opinnäytetyöni on laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullinen tutkimus ei pyri löytämään tilastoja tai todennäköisyyksiä tai määriä. Sen sijaan se pyrkii löytämään merkityksiä, varsinkin ihmisten subjektiivisia kokemuksia. En tutki tilastoja kotoutumisesta, vaan pyrin löytämään merkityksiä joita ihmisillä on omasta kotoutumisestaan. Tutkimusaineiston on kerätty haastattelujen avulla. Analysoin tiedon laadullisen tutkimusmenetelmän mukaisesti, eli keskityn haastatteluissa esille tulleisiin merkityksiin. (Eskola & Suoranta 2001, 13-15.)

Haastattelutyöniä käytin Fritz Schülzen ja Gabriele Rosenthalin elämäkerrallis-kerronnallista haastattelumuotoa (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 194-195). Valitsin kyseisen haastattelumuodon, koska halusin saada narratiiveja, eli tarinoita pakolaisten kotoutumisesta, ja tämä tuntui olevan paras menetelmä siihen. Tarinan kerronta on tapa jolla ihminen tekee selkoa ja jäsentää elämäänsä, ja se on tärkeä ihmisen hahmottaessa maailmaa ja elämää (Eskola & Suoranta 2001, 22-24.). Elämäkerrallis-kerronnallisessa haastattelussa aloitetaan pyytämällä haastattelija kertomaan oman elämänsä tarina. Haastateltavaa pyydetään kertomaan kokemukset, jotka hän itse mieltää tärkeiksi, ja hän saa vapaat kädet kertoakseen mitä haluaa miten haluaa ja käyttääkseen kertomiseen kuinka paljon aikaa hän näkee siihen tarpeelliseksi. Haastattelussa on kuitenkin teemat joita on tarkoitus tutkia, ja haastattelijan tulee tarkkailla näitä teemoja kertomuksessa. Kun haastateltava on kertonut oman elämänsä tarinan, on haastattelijan vuoro tehdä tarkentavia kysymyksiä niistä asioista, jotka tulivat esiin tarinassa ja olivat oleellisia, mutta kaipaavat lisää valottamista. Tämä on haastattelun toinen vaihe. Tämän toisen vaiheen jälkeen tulee viimeinen vaihe, jossa ennalta valitut teemat jotka eivät ole tulleet ilmi haastattelussa kysytään (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 194-195). Tutkimuksessani toinen ja kolmas vaihe sekoittuivat kuitenkin keskenään. Saattoi käydä niin että välillä kysyin tarkentavia kysymyksiä teemoista, jotka eivät olleet tulleet ilmi, mutta jotka olivat kytköksiin jo aikaisemmin tulleisiin teemoihin. Tällöin keskustelu saattoi mennä takaisin jo aikaisemmin esille tulleeseen teemaan.

Vaikka tutkin kotoutumista Suomeen, haastatteluissa pyysin haastateltavia kertomaan koko elämänsä tarinan lapsuudestaan nykypäivään saakka. Vaikka en keskity haastateltavien lapsuuden kokemuksiin, heidän elämänsä kaaren kuuleminen antoi minulle perspektiiviä vastauksiin jotka liittyivät tutkimukseni aiheeseen. Haastateltavat pystyivät myös kertomaan luonnollisemmin tarinansa kun he pystyivät aloittamaan alusta. Haastateltavilla oli vapaus kertoa ne asiat joita itse pitivät tärkeinä elämästään. Tällöin minun (tutkijan) rooli ei vaikuttanut niin paljon vastauksiin, kuin jos olisin kysynyt vain jo valmiiksi miettimistäni teemoista. Annoin

näin myös mahdollisuuden haastateltaville tuoda esille teemoja joita minä en ollut tullut miettineeksi.

### 3.2 Toteutus

Haastateltavina minulla oli viisi henkilöä, jotka edustavat eri etnisiä ja kulttuurisia taustoja. Maat, joista haastateltavat ovat kotoisin, ovat Somalia, Syyria, Burma sekä Chile. Chile on ainoa maa näistä, joista haastattelin kahta henkilöä. Koska kyseessä on laadullinen tutkimus, otin vain viisi haastateltavaa. Tämä on sen takia että ideana ei ole saada yleistettävää numeerista tietoa, vaan pikemminkin paneutua muutaman ihmisen kokemuksiin. (Eskola & Suoranta 2001, 61-62.)

Varasin haastatteluun puolitoista tuntia, joskin haastattelujen keskipituus oli 40 minuuttia. Näistä yleensä puolet meni oman elämän kertomiseen ja puolet kysymyksiin. Eräässä tapauksessa haastattelu kesti vain 16 minuuttia, vaikka esitin lisäkysymyksiä haastatteluun. Haastateltavan vastaukset olivat kuitenkin suhteellisen lyhyitä. Pystyimme käymään silti kaikki tutkittavat teemat läpi tässä haastattelussa. Tein kaksi haastattelua espanjaksi sitä puhuvien kanssa, sillä se on myös oma äidinkieleni. Uskon että sain tällä tavalla myös enemmän tietoa irti haastatteluista. Sitaatit näistä haastatteluista jotka olen liittännyt myöhemmin tutkimukseeni, olen itse kääntänyt suomeksi.

Kaikki haastateltavat ovat asuneet Suomessa jo yli kymmenen vuotta. Tämä oli tärkeä seikka, sillä kotoutumiseen menee aikaa, ja aito kotoutuminen tapahtuu vasta pitkän ajan kuluessa. Irja Pietilän tutkimuksen mukaan maahanmuuttajan motivaatio kotoutumiseen nousee ja laskee ensimmäisten kymmenen vuoden ajan, jonka jälkeen se asettuu tasaisemmaksi (Pietilä 2013, 49). Sain haastateltavat osaksi omien kontaktieni kautta ja osaksi Vantaan maahanmuuttajapalveluiden kautta.

Haastattelujen alussa pyysin haastateltavia piirtämään heidän oman elämänjanaan. Elämänjanojen piirtäminen oli mukana helpottaakseen haastateltavia jäsentämään omaa elämäntarinaansa haastattelujen alussa. Vaikka haastateltavat piirsivät janan, he eivät käyttäneet sitä kertoessaan elämästään, yhtä tapausta lukuun ottamatta. Yksi haastateltava kirjasi janaan elämänsä eri tapahtumia sen jälkeen kun hän oli kertonut niistä. Janaan merkityt elämänvaiheet olivat melko yksinkertaisia vaihteita. Esimerkiksi yhteen janaan oli merkitty ainoastaan lapsuus, nuoruus ja aikuisikä, kun taas toiseen janaan haastateltava oli vain merkinnyt kerrat kun hän muutti omasta maastaan toiseen, ja sieltä Suomeen. Eräs haastateltavista aloitti oman tarinansa kertomisella, ja unohti sitten janan piirtämisen. Koin saaneeni kuitenkin tarpeeksi tietoa kertomuksista ja lisäkysymyksistä, joten en palannut haastattelun edetessä janoihin.

Tallensin haastattelut nauhoittimella. Litteroin jokaisen haastattelun noin viikon sisällä. Tein haastattelut kolmen viikon aikana, eli tein noin kaksi haastattelua viikossa, paitsi yhtenä viikona tein vain yhden haastattelun. Haastattelut tein eri paikoissa, jotka sovin aina erikseen haastateltavien kanssa. Kaksi haastattelua tein haastattelijan omassa työpaikassa, yhden haastattelun tein vanhempieni kodissa silloin kun se oli tyhjillään, yhden tein haastateltavan kotona ja toisen tein omassa kodissani. Yhden haastateltavan työpaikalla haastattelutilanteessa oli läsnä toinen työntekijä. En ollut varma vaikuttaako se haastateltavan vastauksiin, mutta haastattelussa meillä kuitenkin oli avoin ilmapiiri, ja se ei mielestäni tuntunut haittaavan. Haastattelujen alussa selitin mitä tulen kysymään haastattelusta, ja kerroin että haastateltavien ei tarvitse puhua asioista, joista he eivät halua.

Kun kävin aineistoani läpi, huomasin että jotkut asiat olivat jääneet epäselviksi. Näissä tapauksissa hain lisävastauksia soittamalla puhelun tai sähköpostin avulla. Kun kävin aineiston läpi, tajusin että olisin voinut vielä tehdä yhden lisäkysymyksen saadakseni parempaa tietoa haastateltavien kotoutumisesta. Kahdessa tapauksessa haastatteluissa oli tullut ilmi miten haastateltavat tunsivat kotoutuneensa Suomeen, ja tajusin että tämän olisi voinut kysyä kaikilta. Kysymys on tärkeä, sillä jos tarkastelen mitä merkityksiä haastateltavat antavat omalle kotoutumiselleen, on erittäin tärkeä tietää tuntevatko he kotoutuneensa hyvin Suomeen. Kahden haastateltavan kohdalla olin siis jo saanut vastauksen kysymykseen, mutta otin puhelimitse yhteyttä muihin haastateltaviin ja esitin heille saman kysymyksen. Puhelimesta kerrotut vastaukset olivat lyhyemmät kuin vastaukset haastatteluissa. Luulen että jos olisin tehnyt kysymyksen muun haastattelun ohella, olisin voinut saada pitempiä vastauksia joissa olisi ollut enemmän tietoa. Käytin kuitenkin puhelimitse saamiani vastauksia aineistossani. Kirjoitin nämä vastaukset paperille, sillä en voinut nauhoittaa puheluita.

### 3.3 Analyysi

Laadullista aineistoa analysoidessa pyritään selkeyttämään tuloksia, ja luomaan niistä uutta tietoa. Aluksi jaottelen aineiston teemojen alle. Nämä teemat ovat haastateltavien tausta ja vastaanotto, kieli ja työ, koulutus, suhteet suomalaisiin, motivaatio sekä kotoutuminen. Osaan näistä teemoista olen löytänyt joitain ala-kategorioita. Järjestämällä aineiston teemoihin, teen sen selkeämmäksi ja helpommin tulkittavaksi. Tätä lähestymistapaa voi kuvata myös tyypittelyksi. Tyypittelyssä muodostetaan ryhmiä jotka koostuvat samantapaisista tarinoista. Tämän tutkimuksen kohdalla erottelen tarinoiden teemat, ja muodostan niistä ryhmiä. Etsin siis samanlaisuuksia tarinoista. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä että tutkimuksen tuottama tieto olisi yleistettävissä olevaa tietoa. (Eskola & Suoranta 2001, 137-138; 181-185.)

Johtopäätösten osiossa pyrin tulkitsemaan aineistoa. Laadullisessa tutkimuksessa tulkintaa voidaan pitää hyvänä, jos lukiessaan aineistoa lukija päätyy samoihin tuloksiin (Hirsjärvi & Hurme 2009, 151).

#### 4 Eettiset kysymykset ja tutkimuksen luotettavuus

Tässä kappaleessa käyn läpi tutkimukseni eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyviä kysymyksiä. Nämä kysymykset ovat tärkeitä jokaisessa tutkimuksessa. Eettisyydestä näemme että kehtään tai kenenkään oikeuksia ei ole loukattu tutkimuksen aikana. Luotettavuus taas on perustana sille että tutkimus ja sen tulokset voidaan ottaa vakavasti. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 185.)

Tutkimuksen tekijä on aina tutkimusta tehdessään myös moraalinen toimija. Tutkimuksen avulla välitän tietoa muille, joten on tärkeää että tieto jonka tuon esille tutkimuksessa on luotettavaa. On myös tärkeää, että tutkimuksen tuottama informaatiota voidaan käyttää. Tämä asettaa tutkimukselle sosiaalisen vastuun. Tutkimustiedon kautta voidaan oikeista väärinä käsityksiä ja näin vaikuttaa yhteiskuntaan. (Pietarinen 2002, 58-67.) Tutkimusaiheeni on mielestäni merkittävä ja ajankohtainen, sillä pakolaismäärän kasvaessa on tärkeää, sekä pakolaisten että yhteiskunnan toimivuuden kannalta, että heidän kotoutuminen onnistuu mahdollisimman hyvin. Näin voidaan estää tulevaisuuden sosiaalisia ongelmia. Suomen kotouttamispolitiikan suurin haaste onkin ollut riittämättömät taloudelliset varat jonka puitteissa tehdä työtä. Hallituksen säästöt vievät myös resursseja kotouttamistyöstä, mutta tämä on lyhytnäköistä politiikkaa joka voi kostautua pitkällä tähtäimellä (Saukkonen 2013a, 90).

Eettisyydestä on tärkeä pitää kiinni tutkimuksessa, jossa käydään läpi ihmisten henkilökohtaisia kokemuksia. Haastateltavien yksityisyys on taattava. Haastateltavista kertoessani en ole käyttänyt haastateltavien nimiä tai mitään koodiakaan. Puhun vaan haastateltavista, ja erotelen heitä vain tarpeen mukaan. Tällä tavalla tulee mahdolliseksi yhdistää yhtenäistä tarinaa yhdestä haastateltavasta. Kuitenkin yhdistelen tarinoiden eri osioita, jotta niistä voisi löytää suhteita.

Yleisesti tutkimuksien luotettavuuden voi todeta kahdella seikalla, reliiabeliudella ja validiudella. Reliabeliudella tarkoitetaan että saadaan oikeaa tietoa, eli jos sama tutkimus tehtäisiin kahdesti, tulisi tällöin tulosten olla samat. Validiudella kerrotaan taas siitä, kuinka hyvin kerätty aineisto kuvaa tutkittavaa aihetta. (Hirsjärvi & Hurme 2009; 184.)

Haastatellessani ja analysoidessani minulle vieraiden kulttuurien edustajia, olen joutunut tiedostamaan kulttuurien välisen eron. Johtopäätöksiä tehdessä minun on pitänyt olla varovai-

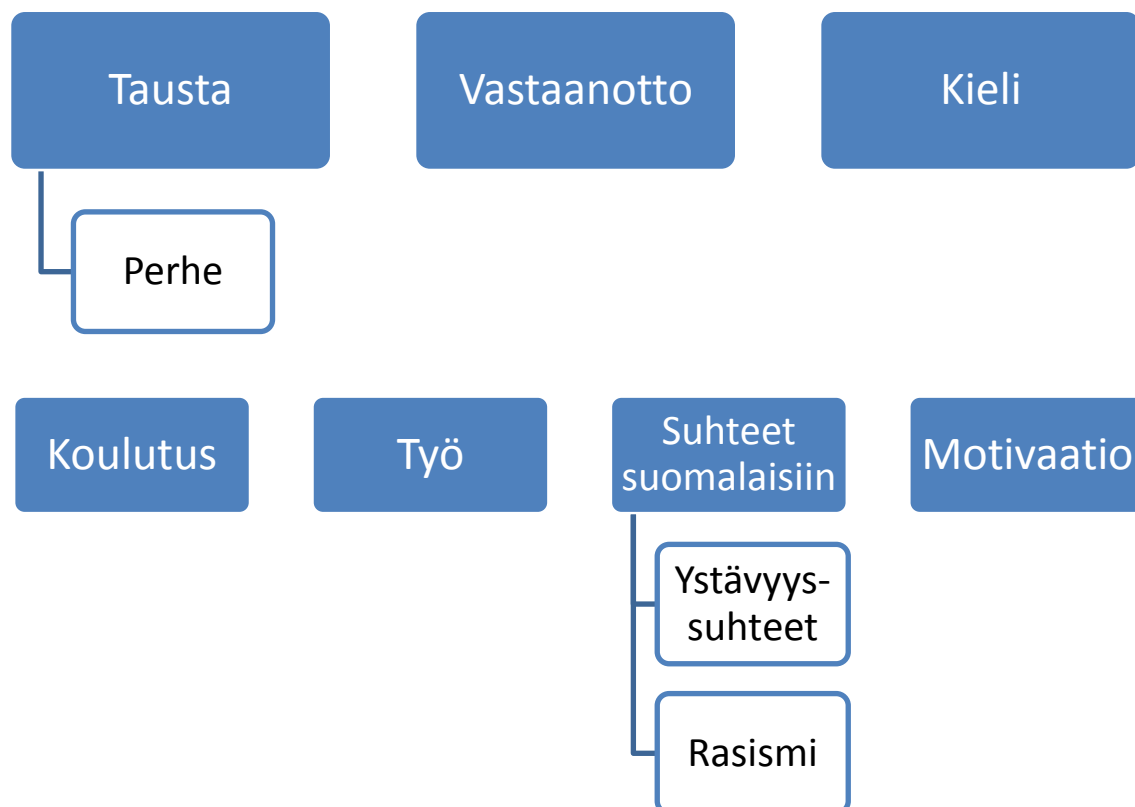
nen antaessani tukintoja. Toisissa kulttuureissa asioille voidaan antaa eri arvoja ja merkityksiä. (Rastas 2005, 85-86.)

Koska keräsin ihmisten kokemuksia heidän elämästään, minun tuli ottaa huomioon että saamani vastaukset eivät ole objektiivinen totuus tapahtuneesta, vaan pikemminkin siinä tulevat esille haastateltavien kokemuksen tapahtuneesta. Joskus nämä kokemukset voivat olla ristiriitaisia, eikä niitä voi todentaa tosiksi. Voidaan myös pohtia, antavatko haastateltavat tietynlaisia vastauksia miellyttääkseen haastattelijaa. Kuitenkin tässä minun pitää tutkijana hyväksyä tämä epävarmuus. Voin ainoastaan tuoda esille haastateltavien muistot ja kokemukset. Tiedon luotettavuuteen liittyen tarkistan myös, että kaikki laitteeni ovat kunnossa ennen haastattelua, ja näin ollen varmistaa että tieto myös tallentuu hyvin itselleni. (Hirsjärvi & Hurme 2009; 184.)

## 5 Tulokset

Tässä kappaleessa tulen kertomaan haastattelujen sisällöistä. Olen koonnut eri haastattelujen teemat omiin kappaleisiinsa. Pyrin tuomaan haastatteluissa käsitellyt teemat esille kronologisessa järjestyksessä, eli kerron ensiksi vähän haastateltavien taustasta ja heidän tulostaan Suomeen. Tämän jälkeen siirryn tarkastelemaan kielen, työn sekä koulutuksen merkitystä. Näiden jälkeen tarkastelen sosiaalisten suhteiden merkityksiä suomalaisiin. Tähän kuuluvat sekä ystävyysuhteet, että rasistiset kokemukset. Sen jälkeen siirryn tarkastelemaan haastateltavien motivaation roolia heidän omassa kotoutumisessaan. Viimeiseksi kerron haastateltavien kokemuksesta omasta kotoutumisestaan, eli tarkastelen miten he itse kokevat sopeutuneensa Suomeen.

Olen käyttänyt tässä luvussa sitaatteja haastatteluista, jotta lukija voisi kuulla haastateltavien äänet paremmin. Sitaatit ovat kursivoituja. Tietyissä kohdissa käytän merkkiä [ ] kun olen lisännyt jonkun sanan ymmärrettävyyden vuoksi. Eräissä kohdissa olen poistanut sanoja tunnistettavuuden takia. Tässä olen käyttänyt kolmea pitettä (...). Eräissä sitaateissa olen littänyt osan haastattelun keskustelua itseni kanssa. Näissä olen nimennyt haastateltavan H:ksi, ja itseni N:ksi (Nico). Seuraavalla sivulla on taulukko (kuva 1) kotoutumiseen vaikuttavista tekijöistä, joita tutkin haastatteluissa.



Kuva 1: Kotoutumiseen vaikuttavat tekijät

### 5.1 Tausta, maahantulo ja vastaanotto

Tulosten ensimmäisessä kappaleessa esittelen hieman haastateltavien ryhmää ja heidän taustaa, sekä kerron heidän kokemuksiaan heidän vastaanotosta Suomessa. Käyn myös läpi mitä haastattelun ohella käyttämissäni janoissa tuli ilmi.

#### 5.1.1 Haastateltavien ryhmä

Haastateltavien ryhmä koostui viidestä pakolaisena tulleesta maahanmuuttajasta. Haastateltavien alkuperä maat ovat Syyria, Somalia, Burma ja Chile. Syy turvapaikan hakuun oli haastateltavilla diktatuuri (Syyria, Chile), sisällissota (Somalia, Burma) tai vallankaappaus (Chile). Haastateltavat saapuivat Suomeen ajanjaksona, joka ulottuu vuodesta 1973 vuoteen 2006. Suurin osa haastateltavista (3) oli tullut Suomeen aikana, jolloin varsinaista kotouttamispolitiikkaa ei ollut. Yksi haastateltavista oli hakenut turvapaikkaa Suomesta, yksi oli tullut perheen yhdistyksen kautta ja kaksi tuli kiintiöpakolaisena. Viimeinen haastateltavista oli lähtenyt pakoon oman kotimaansa poliittista tilannetta, mutta hän ei ollut lähtenyt virallisella pakolaistasuksella, ja hän oli ennen Suomeen tuloa asunut myös toisessa maassa. Kaikki haastateltavat ovat tulleet Suomeen nuorina aikuisina (21-36-vuotiaina). Haastateltavat osaa-

vat suomen kieltä ainakin perustasolla. Haastateltavista kaksi on naisia, ja kolme on miehiä. Haastateltavat olivat saapuneet eri puolille Suomea, ja osa on asunut useammassa eri kunnassa.

Haastateltavat ovat kaikki olleet ainakin jossain vaiheessa mukana työelämässä Suomessa asuessaan. Kolme haastateltavista on vieläkin työelämässä, ja kaksi heistä on eläkkeellä. Sosiaaliala tai kulttuuritoiminta maahanmuuttajien parissa oli yleinen ammatti haastateltavilla, ja neljä heistä on tai oli työskennellyt tällä alalla. Viides haastateltava oli töissä tekniikan alalla. Haastateltavista kaksi oli suorittanut korkeakoulun omassa maassaan, ja yksi oli suorittanut korkeakoulun maassa, jonne hän lähti aluksi ennen Suomeen saapumista. Loput kaksi haastateltavaa oli suorittanut omassa maassaan toisen asteen koulutuksen. Neljä haastateltavista on hankkinut itselleen koulutuksen Suomesta

### 5.1.2 Elämänjanat

Pyysin haastateltavia piirtämään janan haastattelun alussa. Yksi haastateltavista rupesi kertoamaan heti tarinaansa, enkä keskeyttänyt tarinaa muistuttaakseni janan piirtämisestä. Kaksi haastateltavista liitti tekstiä janaansa. Toinen heistä piirsi vain suoran janan, johon hän lisäsi kolme kohtaa: lapsuus, nuoruus ja maanpako. Haastateltava teki ja kirjoitti ensimmäiseksi janan ja tekstin, jonka jälkeen hän ryhtyi selostamaan kirjaamansa vaiheet. Kuitenkaan aikaa omasta maasta pakenemisen jälkeen hän ei kirjoittanut ylös janaan.

Toinen haastateltavista joka kirjoitti janaan, teki suoran janan jossa kuitenkin oli tietyissä kohdissa myös aaltoilua. Nämä aaltoilevat kohdat olivat aikoja jolloin hän oli kokenut muutoksia elämässä, vaikka hänen kertoessaan elämän tarinaansa tuli ilmi että isoja muutoksia oli myös tapahtunut ajalla jonka hän kuvasi suoralla viivalla. Ensimmäinen aaltoileva kohta oli hänen nuoruudessaan, ja se sisälsi sekä nuoruuden että maanpaon. Toinen aaltoileva vaihe käsitti myöhemmät ikävuodet sekä eläkkeelle jäämisen. Haastateltava kirjoitti tekstiin ikävuosia, sekä ajankohdat jolloin hän oli ollut tietyissä maissa. Tekstin haastateltava kirjoitti janan viereen sitä mukaan kun hän eteni haastattelussaan.

Kaksi muuta haastateltavaa piirsi janan johon ei kuitenkaan liitetty tekstiä. Toinen janoista oli viiva joka nousi aina ylemmäs kahdessa kohdassa niin, että janassa oli kolme tasoa. Ensimmäinen osio janasta merkitsi aikaa jolloin haastateltava oli omassa kotimaassaan. Toinen osio oli aika, jolloin haastateltava joutui pakenemaan maastaan toiseen maahan. Kolmas osio merkitsi aikaa jolloin haastateltava oli tullut Suomeen. Haastateltava piirsi janan, ja selitti sen kohdat, jonka jälkeen hän alkoi vasta kunnolla kertoa tarinaansa haastattelussa.

Viimeinen haastateltava piirsi suoran viivan johon sisältyi kolme kohtaa jotka nousivat pyramidimaisesti ylös. Jokainen kohta merkitsi tärkeää hetkeä elämässä. Ensimmäinen oli lapsuuden aikana haastateltavan kokema iso muutos. Tämän jälkeen tuleva kohta kuvaa aikaa jolloin haastateltava joutui pakenemaan omaa kotimaataan toiseen maahan. Toinen kohta merkitsee aikaa jolloin haastateltava muutti Suomeen.

### 5.1.3 Vastaanotto

*”Sinne [vastaanottokeskukseen] saavuin sen jälkeen, kun olen tehnyt haastattelu poliisille, ja turvapaikka menettelyt. Vähän aika minä asun velin kanssa. Hän asui [kaupunki]. Ja kun toimenpide on tehty, ja hyväksytty poliittinen pakolainen, minä olen mennyt vastaanottokeskukseen... Että siellä alkaa minun elämä pakolaisena virallisesti...”*

Haastatteluissa tuli esille, että lähtö omasta maasta koettiin usein traumaattiseksi. Kuitenkin matka Suomeen tapahtui kaikissa tapauksissa suhteellisen hyvin. Haastateltavat tulivat kaikki Suomeen lentokoneella. Uuteen vieraaseen kulttuuriin oli vaikea aluksi sopeutua. Aluksi Suomeen asettuessa saattoi ilmetä arkuutta ja pelokkuutta, sekä yksinäisyyden tunnetta. Moni haastateltavista tuli Suomeen talvella, ja pimeys ja kylmyys vahvistivat negatiivisia tunteita. Myös usea joutui kokemaan yksinäisyyttä aluksi. Koska haastateltavat saapuivat Suomeen eri ajankohtina, heidän tarinoissaan tuli esille sekä erilaisia vastaanottoja että erilaisia näkemyksiä näistä vastaanotoista.

*”Alussa oli niin... mä olin ihan arka ja pelokas, koska ilma ja toi ympäristö. Ja toi ihmisten kanssa, se oli niin vaikea, koska olen kasvanut ihan kaikki joku sukulaisten verkoston keskellä. Joka koetaan, ja koko ajankin vaikka naapurit ja kaikki auttaa. Mut tääl ei, ihan yksinäisenä tuntuisi.”*

Vastaanottokeskuksista tuli haastatteluissa eriäviä näkökulmia. Toisaalta oltiin kiitollisia, että saatiin apua omaan tilanteeseen. Yksi haastateltavista kertoo aiheesta:

*”Apu jonka saimme, oli melko hyvä... Minulle annettiin huone, minulla oli ruokaa, meitä autettiin vaatteilla. Kanssa minua autettiin antamalla joka kuukausi rahaa... Kaikessa tunsin että saan hyvää apua, tosi hyvää apua.”*

Kuitenkin osa haastateltavista kuvasi laitospaisia oloja epäinhimillisiksi. Esimerkiksi vuonna 1973 Chilestä tullut kertoi, miten kaikki Chilestä tulleet pakolaiset vietiin entiseen vankilarakennukseen joka oli tyhjillään. Täällä he asuivat karanteenissa kolme kuukautta, kunnes todettiin, että heillä ei ollut mitään tauteja jotka voisivat levitä Suomen kansaan. Tämä aika

karanteenissa tuntui erittäin raskaalta haastateltavalle, joka oli ennen Suomeen tuloaan joutunut asumaan muutaman viikon piilossa erään talon kellarissa hänen juuri syntyneen lapsensa kanssa.

*”Mutta se oli iso sosiaalitila, ei ollut muuta kuin sinä siellä. Pelkästään lumi ja talo... Se oli kauheaa, kauheaa, koska kun menemme siihen taloon, me olemme paikassa joka on epäinhimillinen... Meidät eristettiin ja joka päivä siellä kävi sairaanhoitaja, ainakin hengitys naamio päällä, ottamaan meiltä kokeita. Niin kuin tulisimme en tiedä mistä tartuttamaan suomalaisen kansan.”*

Karanteenin aikana ainoa kosketus mikä heillä oli suomalaisiin olivat sairaanhoitajat ja lääkärit, jotka tulivat ottamaan verikokeita pakolaisilta. Tämä aika karanteenissa oli kaiken koetun päälle hänelle liikaa. Näissä oltavissa syntyi myös paljon kiistelyitä ja riitoja pakolaisten keskuudessa. Tämä ei haastateltavan mielestä tuntunut inhimilliseltä kohtelulta, vaan hänelle se oli erittäin stressaavaa. Haastateltava kuvasikin, että tässä tilanteessa elämisen sijasta hän pikemmin yritti selvitä.

*”Sitten tilanne alkoi muuttua stressaavaksi. Tietenkin kun ihmiset olivat hermostuneita koska joutuivat lähtemään [kotimaasta] ja jättämään perheensä ja kaiken, kaiken, koska kaikki jäi... mm, silloin temperamentit ja ihmispuoli alkoivat olla huonosti. Ja alkoi olla riitelyä ja tappeluita, kaikesta, niin kuin kuka menee ensimmäisenä vessaan. Se oli kauheaa.. Ja siinä me olimme jonkun aikaa yrittäen selvitä.”*

Kuitenkin chileläiset saivat myös paljon apua. Pakolaiset saivat kokea paljon solidaarisuustoimintaa suomalaiselta vasemmistolta, joka oli chileläisten asian puolesta. Tällaisen toiminnan kautta useat chileläiset pääsivät tutustumaan suomalaisiin. Heille annettiin myös jotain materiaalista apua, esimerkiksi he saivat vaatteita ja leluja lapsille, ja heille järjestettiin myös erilaisia tilaisuuksia joissa he pystyivät tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin. Chileläisillä oli myös kummitoimintaa, jossa jokaiselle tulokkaalle tai tulokasperheelle annettiin oma suomalainen kummiperhe, joka sitten auttaa tutustuttamaan suomalaisiin tapoihin ja kulttuuriin. Näin solidaarista toimintaa ei sitten järjestetty heidän jälkeen muille pakolaisryhmille.

*”Tuli talvi, ja yhtäkkiä kaikki olimme surullisia koska tiesimme että on talvi, eikä meillä ollut mitään. Meille tehtiin aamulla ruokaa, aamupala tai jotain. Aamupalan jälkeen muut ihmiset lähtivät pois ja jäimme yksin. Sitten tuli bussi täynnä ihmisiä... kaikki [poliittisesta puolueesta], ja he toivat lahjoja ja tavaroita joita antoivat meille. Muistaakseni se oli kaksi päivää ennen talvea.”*

Toinen haastateltava kehui vastaanottokeskusta erinomaiseksi. Hän oli tullut Suomeen aikana jolloin vastaanottokeskuksessa ei ollut muita hänen maan kansalaisia, mutta hän sanoi että hän tunsi olonsa tervetulleeksi ja tunsi kiitollisuutta kaikesta tuesta. Majoituspaikka, ruoka, vaatteet, käyttöraha, kielen opetus ja terveydenhoito ovat kaikki asioita joista haastateltava oli kiitollinen ja jotka auttoivat häntä aloittamaan elämänsä Suomessa. Kielikurssien lisäksi pakolaisille tarjottiin tulkin palveluita, joka auttoi haastateltavaa useassa eri tilanteessa, kuten byrokratian hoitamisessa. Hän sai myös apua työnhakuun vastaanottokeskuksessa. Haastattelussa tuli myös selville että lopulta hän ystäväystyi myös ihmisten kanssa ketkä olivat töissä keskuksessa.

*”..Apu oli tosi hyvä. Meille annetaan koulu jossa voidaan oppia suomea [kieltä], meillä on myös huone, ruoka, meillä annetaan vaateita. Ja sitten oli joka kuukausi annetaan raha... Mm, kaikessa oli paljon apua, hyvää apua. Ja oli kanssa lääkintä apua, kaikki kärsimyksestä johtuvaa...”*

Eräässä tapauksessa haastateltava oli ollut ennen Suomeen tuloa 10 vuotta toisessa maassa pakolaisleirissä. Pakolaisleirin arkeen tottuneena haastateltava ei tuntenut Suomeen tuloa niin raskaana. Hänellä ei ollut stressiä mitä suurin osa muista haastateltavista joutui kokemaan aiheutuen äkillisestä lähdöstä omasta maastaan.

Haastateltava joka tuli maahan ilman pakolais-statusta, mutta joka oli lähtenyt alun perin pakoon poliittista tilannetta maassaan, ei saanut mitään vastaavanlaista vastaanottoa, vaan hän joutui itse alusta pitäen itse etsimään itselleen kaiken, työn sekä löytää paikka jossa opetetaan suomenkieltä. Haastateltava oli hakenut viisumin Suomeen ja hakenut täällä oleskelulupaa. Viisumin määräämän oleskeluajan päädyttyä hän oli joutunut poistumaan maasta noin kuukaudeksi, jonka jälkeen hän sai oleskeluluvan ja palasi. Aikana jolloin haastateltava oli jo ollut Suomessa, hän oli kuitenkin ehtinyt saamaan ystävyksiä sekä työpaikan, joka virallistettiin hänen saatuaan oleskelulupa suomesta.

*”Mulla oli ihan helppo tulla... Ja sillen mulla oli oleskelulupa ja sitten työlupa. Ja työ. Joo heti.”*

Haastateltava joka oli tullut perheenyhdistyksen kautta, oli muuttanut suoraan asumaan puolisonsa luo. Hän kertoi että oli vaikea aloittaa Suomessa, sillä tukiverkostoa joka hänellä oli kotimaassaan, ei ollut täällä. Haastateltava sai jotain apua joka oli tarkoitettu maahanmuuttajille. Hän pääsi osallistumaan esimerkiksi kielikurssille oppiakseen suomea. Kuitenkin hän joutui lopettamaan kurssin kesken henkilökohtaisista syistä, ja voidakseen opiskella lisää suomea hänen oli täytyntä itse hakea muu kielikurssi.

*”...Ihan ysinäisenä tuntuisi. Vain jonka [kanssa] pystyi puhumaan oli mies, mun mieheni. Ja mieskin on opiskelija, joskus on poissa kotoa... mutta alussa oli niin vaikeaa.”*

#### 5.1.4 Perhe

Kuten aiemmin jo todettiin, kaikki haastateltavat ovat tulleet Suomeen nuorina aikuisina. Ketään haastateltavista ei ollut tullut vanhempiensa kanssa Suomeen, mutta kaikki olivat kuitenkin jo aloittaneet oman elämän erillään vanhemmistaan tai sukulaisista jotka toimivat kuin vanhemmat. Neljällä haastateltavista oli kumppani tullessaan Suomeen. Kahdessa tapauksessa näistä haastateltava ja kumppani tulivat samaan aikaan Suomeen. Yhdessä tapauksessa kumppani oli jo saapunut ja haastateltava tuli perässä perheen yhdistyksen kautta. Neljännessä tapauksessa taas haastateltava saapui ensimmäisenä, ja hänen puolisonsa ja lapsensa saapui perheen yhdistyksen kautta.

*”Että ajan kanssa, minä tulen yksin Suomeen. Mutta seuraava vuosi minä pystyn tuomaan perheen... joka pystyn tuomaan perheen yhdistyksen ansiosta.”*

Kolmella haastateltavista oli yksi tai useampi lapsi saapuessaan Suomeen. Haastateltava joka saapui ilman puolisoa, löysi myöhemmin puolison Suomesta. Yksi haastateltava oli tuonut puolisonsa ja lapsensa kotimaastaan perheen yhdistyksen kautta, mutta eronnut myöhemmin. Muu perhe oli tällöin palannut kotimaahan, mutta haastateltava ei ollut voinut palata poliittisista syistä. Haastateltava oli kuitenkin perustanut uuden perheen Suomeen. Myös toinen haastateltava oli eronnut Suomessa olonsa aikana puolisostaan, mutta hän oli jäänyt lapsensa kanssa puolison lähdeTTYä toiseen maahan. Yhdessä tapauksessa haastateltavan veli oli tullut Suomeen ensimmäisenä, ja haastateltava oli valinnut Suomen kohdemaakseen juuri sen takia.

*”Siitten tulen, niin, minulle kysytään mihin haluat mennä? Koska kansainvälinen yhdistys, YK ja punainen risti, kysyvät että mihin haluat mennä? Ja minä sanon että Suomi, koska minun veli täällä.”*

Haastateltavat ovat pitäneet yhteyttä perheisiinsä omassa kotimaassaan. Useassa tapauksessa kuitenkin kesti kauan että haastateltavat saivat mahdollisuuden ottaa yhteyttä perheeseensä. Ennen mahdollisuudet ottaa yhteyttä omaan kotimaahan olivat pelkästään kirjeiden avulla tai puhelimitse. Kuitenkin maiden huono poliittinen tilanne vaikutti siihen, että esimerkiksi kirjeitä avattiin ja niiden sisältö tarkastettiin, jolloin kirjeet eivät varmuudella päätyneet henkilölle jolle ne oli tarkoitettu. Toisessa tapauksessa haastateltava oli käyttänyt tekonimeä kirjoittaessaan kirjeitä perheelleen.

*”...Esimerkiksi minä, kun mä silloin kirjotan kirjeitä, että mä laitan mun nimi tekonimi, emmä laita mun oma nimi.”*

Joissakin tapauksissa puhelimia kuunneltiin. Yksi haastateltavista kertoi kuinka hän joutui soittamaan setänsä tai tätinsä luo jos hän halusi ottaa yhteyttä vanhempiinsa, ja hänen vanhempansa menivät sinne päästäkseen puhumaan haastateltavan kanssa. Kun hän sitten puhui puhelimesta, hän ei kertonut omaa nimeään, ja he eivät voineet puhua suoraan asioista, vaan he joutuivat puhumaan kierrellen. Puhelimella soittaminen oli myös kallista, joten sitä ei voinut tehdä niin usein.

*”...Kun mä puhun puhelimesta, aina puhun, niinku, ei me puhuta asiaa ihan suoraan, että puhutaan... ja emmä soita mun perheelle, mä soitan joku täti tai jotain ja sitten he lähtevät sinne ja sitten mä puhun heidän kanssaan. Se oli...joo. Oli niin vaikee. Ja ensimmäisen kerran se kesti 8 vuotta kun mä näin mun äiti.”*

Nykyään haastateltavat kuitenkin sanovat että tilanne on parempi, ja he voivat olla yhteydessä helposti sukulaisiinsa kotimaassaan. Suurimmassa osassa maista joista haastateltavat tulevat, poliittinen tilanne on vakautunut, ja heidän ei tarvitse enää huolehtia etteivätkö he voi ottaa yhteyttä kotimaassa asuviin perheenjäseniinsä. Myös internet on mahdollistanut helppomman yhteydenpidon kotimaahan. Esimerkiksi sähköpostia sekä Whatsapp- ilmaisviestintäpalvelua käytetään paljon yhteyden pitoon. Eräs haastateltavista kertoikin että hän on nykyään päivittäin yhteydessä kotimaahansa.

N: *”Oletko sä nykyään paljon yhteydessä sun sukulaisiin [omassa maassa]?”*

H: *”Joo, tiettenkin! Ollaan joka päivä.”*

*”[Mun] mieli, osa on täällä ja osa on siellä. Koko ajan mä yritän soittaa ja keskustella heidän kanssaan.”*

Yksi haastateltavista oli yrittänyt tuoda sairaana olevan, vanhemman sukulaisensa Suomeen. Haastateltava oli halunnut huolehtia hänestä ja etsiä hoitoa hänelle. Hänelle ei kuitenkaan suotu mahdollisuutta tuoda sukulainen Suomeen perheenyhdistyksen kautta.

*”Mutta [sukulaisen] olen kaivannutkin kun mä tulin tänne. Ja mä yritin joskus punaisen ristin kanssa keskustella kun hän sairastui ja oli pyörätuolillakin, että voisiko auttaa, että pääsis täällä. Ja että lääkkeidenkin varten tulla tänne. Mutta on sanottu... et pysty hakemaan.”*

Suurin osa haastateltavista on sittemmin päässyt vierailemaan omassa kotimaassaan. He ovat näin päässeet vierailemaan sukulaistensa parissa sekä tutustuttamaan lapsensa heidän juuriinsa. Nämä kaksi syytä tulivat esille suurimman osan haastateltavien syistä vierailla kotimaassaan.

*”Mutta nyt kun lapset ovat kasvaneet... olen mennyt heidän kanssaan [kotimaahan], että he näkee mikä heillä on juuret ja miten on sukulaiset, kun ei täällä nää. Osa ei tykännyt ja osa on tykännyt siinä.”*

Yksi haastateltavista kertoi että hän oli halunnut palata omaan kotimaahansa asumaan, mutta palatessaan sinne ensimmäisen kerran hän huomasi että siellä asiat olivat muuttuneet, ja että hänen tuntemansa ihmiset olivat myös muuttuneet. Toisessa tapauksessa haastateltava kertoi että hänen sukulaistensa kesken oli vahva verkosto kotimaassaan. Kuitenkin hänen tullessaan Suomeen, hän tunsu jääneensä sen ulkopuolelle. Esimerkiksi hänelle ei soitettu ja kerrottu hänen sukunsa tapahtumista. Tämä tuntui vielä pahemmalta, kun haastateltavalla ei ollut siihen aikaan Suomalaisia ystävyysuhteita.

*”Sitten kun olen asunut Suomi muutama vuosi, yritän palata [kotimaahan], en muista monta vuosi... mutta ei voi, koska mikään ei enää sama kuin ennen. Minä en ole sama tilanne kuin ennen, ei ole samat kaverit, että kaikki on muuttunut.”*

*”Oli vaikeakin soittaa [kotimaahan]. Mutta joskus kun minä soitankin, mun [sukulainen] nyt kuoli, mutta silloin mä soitan ja sanoin, miksi et kertonut?... [Mulla oli] oma verkosto, tiesin kuka kuolee, kuka sairaana, kuka siinäkin, ja aina tuettiin. Mutta kuka täällä sä kaikki ongelmat keskustele?”*

Näistä tiedoista näkee, että perheen merkitys on ollut tärkeä haastateltaville. Monessa tapauksessa haastateltavat ovat kokeneet pitkän ajan jolloin he eivät ole voineet olla yhteydessä vanhempiinsa tai sisaruksiinsa tai kumpaankin. Kaikilla on kuitenkin ollut mukanaan puolisonsa ja lapsensa.

## 5.2 Kieli

Haastateltavat toivat haastatteluissa esille kielitaidon merkityksen kotoutumisessa. Kielen avulla ihminen voi kommunikoida ja olla yhteydessä ympäröivään maailmaan. Suomen kotoutumispalveluihin kuuluu suomen kielen opetus. Haastatteluissa tuli ilmi, että jotkut olivat saaneet opetusta, kun taas toiset ei. Haastateltavat jotka jäivät ilman suomen kielen opetusta, joutuivat itse etsimään paikkoja joissa opetetaan suomen kieltä. Jotkut haastateltavista

myös pitivät puhumista suomeksi oikeissa tilanteissa ainakin yhtä tärkeänä kielen kehittämistä varten kuin itse kielikurssit.

Neljässä viidestä haastatteluista tuli ilmi, että haastateltavat olivat oppineet suomen kieltä jotain muuta kuin maahanmuuttajille tarkoitettujen kurssien kautta. Yksi haastateltava oli ensiksi opiskellut jonkun aikaa suomen kieltä, mutta oli jättänyt kesken kielen opiskelun aloittaakseen työt, voidakseen elättää itsensä ja perheensä. Kaksi haastateltavista ei ollut päässyt suomen kielen kursseille, koska he eivät löytäneet sellaista, ja he opiskelivat itsenäisesti kieltä. Toinen haastateltavista oli mennyt kesäyliopiston suomen kielen kurssille, jonka hän oli itse kustantanut. Hän oli jo asunut jonkun aikaa Suomessa, mutta koska hänellä oli hyvä englannin kielen taito, hän pärjäsi hyvin sillä.

*”Ensimmäiset 6 vuotta puhuin englantia... mä muistan että mä menen kesäyliopistoon opiskelemaan suomea ihan omalla rahalla.”*

Kuitenkin hän kertoo, että suomen kielen hän oppi paremmin vasta myöhemmin.

*”Ja sitten, millon mun suomen kieli vähän kehitty oli kun mä menin opiskelemaan... Mutta kun mä olin tää [koulussa], melkeen kaikki oli suomalaiset, ja sitten keskustelemme joka päivä, ja silloin mun suomen kielen taito kehitty.”*

Haastateltava siis pitää kanssakäymistä suomalaisten kanssa tärkeimpänä asiana joka kehitti hänen kielitaitoaan. Hän myös korosti, että tämä ei ole mahdollista, jos opiskellessa hän on tekemisissä vain muiden maahanmuuttajien kanssa, ja hän toivoikin, että maahanmuuttajien kotoutumisessa oltaisiin enemmän tekemisissä muun valtaväestön kanssa.

*”Että laittakaa ulkomaalaiset [opiskelemaan] suomalaisten kanssa. Älä laita heitä keskenään. Että silloin on kehittynyt [kielitaito]...”*

Myös toinen haastateltavista oli lopettaessaan kielikurssin ja siirtyessään työelämään sanonut yhdeksi syyksi tähän vaihtoon sen, että hän oppisi paremmin kieltä ollessaan tekemisissä suomalaisten kanssa.

*”...Sen jälkeen kun olen opiskellut vuosi [suomen kieltä], sanon opettajalle, en halua opiskella, haluan tehdä työ. Että muu... kieli opin paremmin työpaikalla, koska en ole hyvä kieli kanssa. En tykkää opiskella niitä, en opi niitä... Haluan tehdä työ, kieli opin myöhemmin.”*

Yksi haastateltava oli siirtynyt suoraan tekemään töitä tullessaan Suomeen, sillä hänellä oli lapsi elätettävänä. Hän oppi suomen kieltä suomalaisten tuttaviansa kautta ja töissä, sekä myös lukemalla aapista lapselleen.

*”...kun tulin Suomeen, ei ollut enää [kieli]kursseja pakolaisille. Mutta minä opin, sanotaan, minun lapsen kanssa. Lehdet jossa oli sadut, koska minä luen niitä hänelle... [Lapseni sai] iso sanakirja jossa on piirustus. Että oli esimerkiksi talon kuva, siinä lukee talo, sitten on tyttö, siinä lukee tyttö...”*

Toinen haastateltavista, joka oli joutunut lopettamaan maahanmuuttajille tarkoitetun suomen kielen kurssin raskauden takia, kehitti suomen kielen taitoaan lukemalla Aku Ankkoja. Hän kävi myös oma-aloitteisesti erään oppilaitoksen suomalaisille tarkoitetuilla englannin kielen tunneilla, sillä hän oli opiskellut omassa maassaan englantia.

*”...Sillon mulla oli vielä [englannin kielitaito] muisti[ssa], koska mun koulutus-pohja kun mä valmistuin [oma ala] oli englanninkielellä... Kun mä itte asun [osoite], siel on iltakoulu, mikä nytkin on [koulun nimi], sanotaan siitä et siin oli toi englannin kielen suomalaisten tai suomenkielistä englanninkielen kurssit joka iltaisin. Siinä ihan itte omaa kiinnostusta menin sinne...”*

*”...Voin itse opettaa [itselleni] kieli mitä tarvitaan tämmösen neuvolaan liittyviä asioita ja lasten kasvatusta. Siinä mä olen saanut paljonkin, ja itse, kirjat, Aku Ankka ja tämmöset kirjastossa, yritin kaikenlaista siellä.”*

Jotkut haastateltavista olivat saaneet myös tulkin palveluita. Nämä kuitenkin eivät aina olleet parhaita. Eräs haastateltavista kertoo olleensa neuvolassa raskautensa aikana tulkin sekä kaverinsa kanssa. Tämä kaveri oli saman maan kansalainen kuin haastateltava, mutta hän osasi myös suomea. Hänen kaverinsa oli huomannut tulkin tehneen erään virheen kääntäessään mitä lääkäri sanoi. Tämä tapahtuma oli motivoinut haastateltavaa aloittamaan itsenäisen suomen kielen opiskelun.

*”Sitten tulkki [on auttanut] vähänkin, silloin tulkit olikin vähän uusia... hän selitti mulle että maksa sairauksia tai tämmöstä. Ja tämä [maan kansalainen] joka oli kaverina mulla mukana sanoi että, omalla äidinkielellä, hän halusi tukee toi tulkki ja sanoi, että ei sanottu sulle että maksa, mut sanottiin keuhkot. Ja heti tulkki raivostui ja sanoi onko täällä kaksi tulkkia?! Meteli heräänyt silloin. Sitten mä päätin itse ja samana päivänä olen sanonut neuvolan toi työntekijä terveydenhoitaja, kuulen, en enää tarvii tulkki. Osaan muutama, toi.. [sana] englanninkielellä. Yritän pärjätä.”*

Toisessa tapauksessa tuntui siltä, että tulkit passivoivat haastateltavaa. Tulkit auttoivat haastateltavaa tilanteissa joissa tarvitsi suomen kieltä, joten haastateltava ei tuntunut olevan kovinkaan motivoitunut opiskelemaan sitä.

*”Ja se [vastaanottokeskuksen toiminta] oli tosi hyvä, suomalaislla oli aina hyvä organisaatio pakolaisen vastaanottamiseen. Siksi oli helppo opiskella. He teki-vät kaikki toimenpide, minä en käytännössä tehnyt mitään. Ja kun sanon että haluan tehdä työ, he hakivat minulle [työn], ja kun haluan vaihtaa työ, sama organisaatiosta he auttavat.”*

Haastateltavista ainoastaan yksi oli opiskellut maahanmuuttajille tarkoitettussa kielikurssissa loppuun asti kaikki kolme vuotta. Kuitenkin hän painotti myös sitä, että hänellä oli suomalaisia ystäviä, jotka olivat auttaneet häntä kielen oppimisessa.

*”Joo, kyllä kielikurssilla auttaa paljon... Meillä on suomalainen ystävä, ne auttavatkin meitä tosi paljon, puhumalla.”*

Tässä tulee ilmi uudestaan se, että kieltä pitää käyttää kantaväestön kanssa, jotta se voi kehittyä. Opittuaan suomen kieltä tarpeeksi hyvin haastateltava oli päässyt kouluun.

Eräs haastateltavista kertoi että hänen mielestään Suomessa ollaan liian tarkkoja suomen kielen käytöstä. Hän kertoi että hän on joutunut kokemaan syrjintää täydellisen suomen kielen taidon puutteen takia. Haastattelussa tuli myös ilmi että Suomessa freelancerina toimiessaan asiakkaat suosivat Suomalaisia kuin ulkomaalaisia. Haastateltava toi myös esille sen että esimerkiksi tilaisuuksissa hän toivoi olevan mahdollisuus puhua myös muita kieliä jos kaikki muut ymmärtävät niitä, kuten esimerkiksi englantia. Hän kertoi että tämä voisi helpottaa kommunikointia, sillä usealla ulkomaalaisella sekä suomalaisella on hyvä englannin kielen taito, ja näin englannin kielen taidon omaavat ulkomaalaiset pystyisivät ilmaisemaan itseään myös paremmin.

*”Aina jos mä kirjotan viestiä, sanon anteeksi että kirjotan englanniksi, että kirjotan [silloin] nopeammin. Ja joskus että kun mä pidän jotain niinku luento ja mä tiedän hyvin aiheesta ja mä aloitan puhumaan suomea, se kuulostaa vähän heikolta, ja vaikka mä puhun [oman maan kieltä] sujuvasti ja englantia sujuvasti... mä hyvin tiedän asiasta, mutta kun me aletaan puhua, et siis se sanat jostain syystä joskus ei tule, ja tää on vähän vaikeeta. Tottakai tää on mun virhe ja mun pitää kehittää mun osaamista. Mutta mun mielestä meillä on oi-*

*keaus [puhua] ihan millä kielellä, että jos kaikki ymmärtää, että miksi sinä, että ilmaista itsensä ja puhua kunnolla.”*

### 5.3 Työ ja koulutus

Kouluttautumista ja työtöntekoa on kielitaidon tavoin pidetty perinteisesti yhtenä kotoutumisen tärkeimpänä mittarina. Näitä kahta voidaan pitää merkinä siitä, että ihminen on oma-toiminen ja aktiivinen. Työn avulla ihminen pystyy elättämään itsensä, eikä ole riippuvainen muista. Työ luo elämään myös rutiinia joka on usealle ihmiselle tärkeä asia. Haastatteluissa tuli tämälantapaisia mielipiteitä esiin, ja työ koettiin yhdeksi tärkeistä tekijöistä kotoutumisessa.

*”... totta kai kun sulla on työ täällä, et se on yksi parhaita kannusteita, et sitä että sä kotoudut maahan.”*

Myös koulutus on tärkeässä asemassa kotoutumisessa. Koulutuksen kautta ihminen oppii uusia taitoja, voi tutustua ihmisiin, ja saa pätevyuden tehdä työtä. Neljä haastateltavista olikin kouluttautunut itsensä johonkin ammattiin Suomessa, vaikka osalla oli jo jokin tutkinto alallaan. Kaikki haastateltavat olivat myös jossain vaiheessa tehneet töitä Suomessa.

#### 5.3.1 Työ

Kuten aiemmassa luvussa tuli ilmi, osa haastateltavista oli aloittanut työt jo ennen suomen kielen oppimista. Näissä tapauksissa haastateltavat olivat tehneet töitä, jossa ei tarvinnut kielitaitoa, lukuun ottamatta yhtä tapausta jossa haastateltava osasi englantia, ja teki töitä jossa hän pärjäsi englannin kielen taidoillaan. Yleensä ottaen työt olivat vaatavuustasoltaan alhaisempia tai olivat eri alaa kuin mitä haastateltavat olisivat voineet suorittaa omassa maassaan. Haastateltavat joutuivat kuitenkin tyytymään näihin töihin, ja osa pääsi ajan kuluessa parempiin työpaikkoihin. Yksi syistä siihen että maahanmuuttaja ei löydä helposti omaa koulutustasoa vastaavaa työtä on kielimuuri.

Eräs haastateltava oli saanut apua työnhakuun vastaanottokeskuksesta jossa hän oli, sillä hän ei itse osannut vielä kunnolla suomea. Vastaanottokeskuksen työntekijät löysivät hänelle työpaikan ja auttoivat sen saamisessa ja papereiden tekemisessä. Työ johon hän pääsi, teollinen pesula, oli kuitenkin raskas, ja hän vaihtoi työpaikkaa jonkun ajan kuluessa. Kuitenkin hän totesi, että jo ensimmäisen työnsä ansiosta hän pääsi omille jaloilleen ja pystyi elättämään itsensä tämän ansiosta.

*”He [vastaanottokeskuksessa] tekivät kaikki toimenpide, minä en käytännössä tehnyt mitään. Ja kun sanon että haluan tehdä työ, he hakivat minulle [työn], ja kun haluan vaihtaa työ, sama organisaatiosta he auttavat... Luulen että viimeinen työ kanssa, aina he auttavat minua, vaikka minä olen lähtenyt siellä monta vuotta sitten. Aina he auttavat minua että saan nämä työt, koska ei ole helppo saada työ jos ei puhu hyvin suomi.”*

*”Siellä tein ensimmäinen työ kokemus. Ja sitten kuluu aika ja minä voin saada talo ja lähteä pois [vastaanottokeskuksesta]. Ja vuokrata talo minun perheen kanssa...”*

Haastateltavan vaihtaessa työpaikkaa, pakolaiskeskuksen työntekijät, joista oli tullut haastateltavan tuttavina, auttoivat häntä uudestaan uuden paikan haussa, vaikka hän oli muuttanut jo pois vastaanottokeskuksesta. Haastateltava oli yhteensä viidessä eri työpaikassa, mutta koska hän ei koskaan oppinut suomen kieltä täydellisesti, vastaanottokeskuksen työntekijät auttoivat häntä kaikissa työpaikkojen vaihdoissa. Aluksi kyseinen haastateltava oli ollut työssä, joka on fyysisesti raskasta, mutta vaihtaessaan työpaikkaa hän lopuksi pääsi tekemään oman alansa töitä.

*”Sitten [ensimmäisen työn jälkeen] etsin toinen työ että voin vaihtaa, koska työ [on] tosi raskas, ja en ole silloin hyvä kunto tehdä se. Sitten menin [toinen työpaikka]... Sitten haluamme parempi mahdollisuus elämälle ja parempi työ koska on perhe... Ja minun pitää tehdä koe... Koe on yksinkertainen, koska en osaa silloin suomen kieli ja sanat oli tekninen. Sitten he näyttivät piirustukset ja minä vastaan. Sitten pääsin koska [he] näkevät että osaan.”*

Työn hakemiseen oli saatu myös toisenlaista apua. Yksi haastateltava oli saanut apua toisilta samasta maasta tulleilta pakolaisilta, varsinkin niiltä jotka osasivat paremmin suomen kieltä. Hän oli saanut siivous töitä eräässä ravintolassa. Haastateltava oli tutustunut kuitenkin henkilökuntaan, ja suhteidensa kautta hän pystyi ensiksi siirtymään tiskaajaksi, sitten lautasten keräilijäksi, ja lopulta hän pääsi töihin kassaan kun hän oli saavuttanut tarpeeksi hyvän suomen kielen taidon. Tämän jälkeen haastateltava oli itse etsinyt parempaa työtään itselleen, jotta voisi viettää enemmän aikaa perheensä kanssa.

*”Etsimme joka päivä työtä, koska hän [kaveri] etsi ja minä etsin ... ja sitten löydämme työpaikka... ja he antavat minulle työn. Mutta työ oli puhdistaa lattia, mutta se ei minulle haittaa, koska minun pitää saada rahaa lapseni varten. Työ minkä he antoivat, minun piti ottaa se, koska tarvitsen elättää lapsi. Ja aloitan tehdä työt siellä. Sen jälkeen sitten [työpaikan johtaja] sanoo minulle,*

*haluatko kevyempi työ? Hän sanoi, voin tehdä, pestä astia. Sanoin joo, että ei haittaa mikä työ hän antaa minulle. Mutta en halua tehdä vuorotyö, minun lapseni takia. Hän vastaa, ei, ei, ei, sinulla on aamuvuoro, teet työn aamulla, sitten menet lapsen kanssa.*

*Siellä olin pitkään, tiskasin astiat. Sitten [johtaja] minulle sanoo, on uusi työ sinulle. [Minä vastasin:] Aa, mikä työ? Astian kantaja... Sielläkin olen pitkää aikaa... Yksi päivä minun pomo ylhäältä, koska teen työn kellari kerroksessa, sanoo [haastateltavan nimi], hän sanoo, ota yhteys luottamusmies, koska luottamus mies on hänen kaveri. Hän sanoo [haastateltavan nimi], ei, miten teet tämä työtä, eei, työn on tosi raskas. Hän sanoo minulle, ylhäällä kahvilassa tarvitaan työntekijä, he tarvitsevat sinne. Mutta on ongelma, on kolme vuoroa. Minä sanon että, mutta minun pitää huolehtia lapseni. Hän sanoo... katsotaan jos saat päivävuoron. Minä sanon että voin tehdä myös iltana, koska kaverini voi hoitaa lastani. Mutta en voi tehdä yövuoro. Ja sitten hän sanoo, hyväksynkö? Ja sanoin että joo, koska ajattelen, se ei ole niin raskas työ minulle.”*

*”...Sitten rupesin oppia parempi suomea, ja rupesin etsimään toinen työpaikka. Minun naapurille tuli Helsingin Sanomat. Sitten rupean etsimään työtä viikonloppuna. Ja löydän työn.. Ja sanon, yritän sitä.”*

Nämä uudet työt vastasivat myös paremmin haastateltavan osaamista eivätkö ne olleet fyysisesti yhtä raskaita. Tämä prosessi kuitenkin kesti useita vuosia, että haastateltava sai uuden paikan. Lopuksi kyseinen haastateltava oli päätenyt tekemään työtä päiväkotiin.

*”Sitten vaihdoin työpaikka... ja elämä muuttui minulle ja [lapselle]. Työ oli kahdeksasta neljään. Ja pystyin viemään hänet [lapsen] päiväkotiin, ja hakemaan sieltä, ja sitten kouluun... Olin siellä 10 vuotta. Yksi päivä sanon itselleni, olen sosiaalinen, tykkään tehdä kavereita ja olla ja jakaa ihmisten kanssa. Ja työ missä olen en voi kehittyä ihmisenä. Ja sanon, ei, rupean etsimään uusi työ. Ja osaan silloin jo paremmin suomen. Ja löysin lastentarha... he tarvitsevat sijaisuuden... Ja sanon, yritän sitä... Ja niin rupesin tekemään työ lastentarhassa.”*

Jotta hän saisi pätevyden työhönsä, haastateltava hankki lopulta myös lähihoitajan koulutuksen, jonka hän suoritti työnsä ohella. Saatuaan pätevyden työhönsä, haastateltava oli myös tehnyt muita lähihoitajan töitä nuorten ja lopuksi senioreiden kanssa. Haastateltava on jäätyään eläkkeelle siirtynyt tekemään monikulttuurisuutta edistävää työtä kirkon kanssa, ja hän kertoo että vaikka on eläkkeellä jo, hän mieluusti jatkaa samantapaista työtä.

*”Sitten kun valmistun koulusta... rupean tekemään työ koulussa, kouluavustaja, ja sitten opettaja avustaja, ja lastentarha... Sitten menin työhön vanhusten kanssa... Ja nyt olen eläkkeellä. Nyt teen vapaaehtoistyö... opetan [ulkomaalaisten ryhmälle] kutomaan vaatteet, korjaamaan vaatteet.”*

Yksi haastateltavista oli löytänyt heti tultuaan Suomeen työpaikan matkatoimistosta. Hänen oli mahdollista tehdä työtä englanninkielen taidoillaan, joten hän pystyi aloittamaan heti työnteon. Myöhemmin haastateltava vaihtoi työpaikkaa, ja hän rupesi oman äidinkielensä opettajaksi. Tämän jälkeen hän siirtyi tekemään radio-ohjelmaa, jonka jälkeen hän sai töitä monikulttuurisuutta edistävän järjestön kanssa. Hän kuitenkin tekee vieläkin media-alan töitä freelancena. Kyseisen haastateltavan mielestä maahanmuuttajan työpanos pitää olla suuri, jos hän haluaa pärjätä suomalaisessa yhteiskunnassa.

*” Ja minä rupesin opettamaan omaa äidinkieli [koulussa]... Sen jälkeen, kun mä myöskin, mä harrastan myöskin tämän, ei mä harrastin silloin, että mun yks kaveri on tehnyt radio-ohjelmat, ja täällä oli yks radio kanava ja he tarjoavat maahanmuuttajalle lähetysajat ja hän sanoi että miten jos me tehdään joku yhdessä... me tehtiin radio-ohjelma.”*

*”Ja, mutta mä teen vaan freelancena, että mä en tee ihan, täällä Suomessa, ei oo helppo ulkomaalaselle tehdä esimerkiksi suomalaisen median kanssa homma, että pitää kieli olla niin täydellinen ja pitää olla nuori ja sitten komea tai kaunis tyttö ja ehkä, ehkä ei niin, mutta täällä että suomalaiset jos sinä et lausu joku sana ihan kunnolla ja sitten tekee, että he ei.... siis täällä on vähän jotain niinku syrjintää... Mutta onneksi mulla on tätä homma, ja tän lisäksi että mä olen tehnyt myöskin [viikonloput], että mä olen tehnyt ihan mitä vaan, mä olen myynyt itämaisia mattoja, ja sitten mä oon kokannut, ja mä olen muusikko, mä oon laulanut paljon.”*

*”Maahanmuuttajat täällä joutuu tekee aika paljon enemmän, että pystyy saavuttamaan samanlaisen aseman kuin suomalaiset.”*

Yksi haastateltavista oli saanut aluksi Työ- ja elinkeinopalveluiden kautta harjoittelupaikan päiväkodissa, jonka jälkeen hän haki koulutuspaikkaa lähihoitajaksi. Hän oli koulutuksensa aikana myös mukana yhdistystoiminnassa, jossa hän oli tekemisissä maahanmuuttajien kanssa. Myöhemmin haastateltava oli saanut työpaikan joka vastasi hänen Suomessa saamaansa koulutusta.

*”Hoisin lapsia ja menin [töihin] kun minulla oli mahdollisuuskin. Toi työharjo-  
teluun päiväkodissa... Ja mä olin yli 2 vuotta melkein, vaikka lapsi oli hoidossa,  
neuvontapisteessä, olin ihan vapaaehtoisena olin järjestön [järjestön nimi]  
kanssakin. [Järjestön] kanssa olin ihan neuvojana silloin joka aloitti, koska mä  
olenkin vielä... yhdistyksen puheenjohtaja.”*

Viimeinen haastateltavista oli mennyt työelämään vasta sen jälkeen kun hän ensiksi oli opis-  
kellut suomen kieltä kolme vuotta, jonka jälkeen hän oli hakenut koulutuksen. Vasta tämän  
jälkeen haastateltava oli ruvennut tekemään työtä. Haastateltava kertoi että työnsä ohella  
hän valmistaa myös oman maansa ruokaa yhdessä toisten saman maalaisten kanssa erilaisia  
tapahtumia varten.

H: *”Opiskelimme kieltä ensimmäiseksi kolme vuotta, ja sitten menimme am-  
mattikouluun. Se kesti 2 vuotta, sitten valmistuin lähihoitajaksi.”*

N: *”Oliko työn haku vaikeata?”*

H: *”Se oli, joo, saimme helposti työtä.”*

Näissä tarinoissa tulee ilmi että useat maahanmuuttajat ovat olleet useissa eri työpaikoissa.  
Useimmat ovat myös olleet vapaa-ajallaan mukana jonkinlaisessa kulttuurisessa tai sosiaali-  
sessa toiminnassa. Useiden haastateltavien työpaikat ovat myös liittyneet sosiaaliseen työhön.  
Työn merkitys koettiin tärkeäksi kaikissa tapauksissa. Työ on antanut mahdollisuuden haasta-  
teltaville ruveta aktiivisiksi toimijoiksi yhteiskunnassa.

### 5.3.2 Koulutus

Kuten aikaisemmin kerrottiin, kolme haastateltavaa oli suorittanut korkeakoulun ennen Suo-  
meen tuloaan. Kaksi oli tehnyt tämän omassa maassaan, ja kolmas ensimmäisessä maassa,  
johon hän oli muuttanut lähtiessään pakoon omasta maastaan. Kaksi muuta haastateltavaa oli  
suorittanut toisen asteen koulutuksen omassa maassaan. Suomeen tultuaan neljä haastatelta-  
vista oli käynyt uudestaan jossain koulussa, ilman että otetaan mukaan suomen kielen opinto-  
ja. Yksi haastateltavista oli käynyt useamman kerran opiskelemaan eri aloja.

Yleisin koulutus haastateltavilla oli lähihoitajakoulutus. Kolme haastateltavista henkilöistä oli  
käynyt kyseisen koulutuksen, ja teki alan töitä. Kaksi haastateltavaa oli käynyt koulun tultu-  
aan Suomeen ja opeteltuaan kielen, ja vasta tämän jälkeen siirtyneet työelämään. Kolmas oli  
hankkinut pätevyyden ammattiinsa vasta sen jälkeen kun hän oli aloittanut työnsä. Kyseinen  
haastateltava kävi lähihoitajakoulutuksen iltakouluna samaan aikaan kun hän oli töissä. Haas-  
tattelussa tuli ilmi, että koulutuksen aikana hänen elämänsä pyöri pelkästään työn ja koulun

ympärillä. Tämä kävi raskaaksi haastateltavalle, ja hän mainitsi meinanneensa lopettaa muutamiaan otteeseen, hän mutta oli kuitenkin ylpeä valmistaututtuaan koulusta.

*”Joten sen jälkeen [kun oli tehnyt jonkun aikaa työtä sosiaalialalla], sitten, päätin, minun [lapseni] sanoi, miksi et mene opiskelemaan? Täällä on mahdollisuus opiskella, sinua autetaan. Sitten sain työnantajalta opiskelusopimus. Sitten menen opiskelemaan... ammattikorkeakoulu. Lähihoitaja, niin oli, ja minulla on työ [kaupungissa], minun koulu on [toinen kaupunki], ja koti on [kolmas kaupunki]. Niin se oli. Mutta joo, se oli väsyttävä. Työstä antoivat mahdollisuuden opiskella, koulu alkoi illalla. Ja että voin opiskella, koska se on kaikkina päivänä, sain mahdollisuus olla työssä aamulla. Minun piti avata päiväkotia. Ja päiväkotia aukeaa 6:15 aamulla, ja minä [toisessa kaupungissa]. Se oli kauheaa... Ja minun koulu loppuu 9 yöllä. Tulin kotiin melkein joka päivä kello 12 yöllä. Kotimatalla [junassa]... kun minulla on aikaa, voin tehdä läksyt ja opiskella.”*

*”En pystynyt enää minun elämän kanssa. En pystynyt en pystynyt. Olin niin väsynyt, liikaa. Ja minun lapseni sanoo eei, sinulta puuttuu yksi vuosi. Ei! Hänen takia jatkoin. Koska hän ei antanut että lopetan.”*

Toinen lähihoitajaksi opiskellut oli hankkinut jo korkeamman tason koulutuksen omassa maassaan. Haastateltavalla oli tuttu omasta kotimaastaan joka tuli myös Suomeen, ja hän oli kannustanut heitä jatkamaan alan opiskeluita. Kuitenkaan haastateltava ei ollut ryhtynyt tähän. Myöhemmin haastateltava oli kuitenkin kouluttautunut uudelle alalle.

*”Ja ihan satunnaisesti... lehdestä tai mistä tuli, en minä muista, mun [puoliso] aina antoi toi koulutus numeronkin. Tuli ilmi että [koulussa] alkamassa koulutusta. Ja mä oon menny opettajan kanssa, vaan sanoin että ohjaajan kanssa, hänen kanssaan mentiin, ja kyseltiin, 2 viikkoa oli kartoitus aika, ja kyllä mä pääsin siinä.”*

Yksi haastateltava oli käynyt vuoden verran pedagogian opintoja, jonka jälkeen hän rupesi opettamaan oman maansa kieltä. Tämän jälkeen haastateltava oli vaihtanut alaa ja hankkinut uudelle työlleen toisen koulutuksen. Haastateltavalla oli kuitenkin myös kolmas koulutus, joka hänellä oli jo Suomeen tullessaan, ja hän on käyttänyt tätä koulutusta myös hyväkseen töissään. Haastateltava joka ei opiskellut Suomessa, pääsi tekemään töitä ammatissa johon hän oli opiskellut ennen tänne tuloaan. N

*”Mä meen opiskelemaan, mm silloin, pedagogi, että, koska mä haluan mennä, koska silloin opettajalla oli jotain niinku mahdollista, että oman äidin-kielen opettaja. Ja sitten mä olen [koulussa] suorittanut vuoden kurssi pedagogia...”*

*”Ja että sen jälkeen mä en ymmärrä paljon radion, tästä radiohommasta, ja mä ajattelin miksi mä en mene opiskelemaan tätä. Mä oon hakenut silloin [koulu]. Ja mä olen päässyt opiskelemaan...”*

Kaksi haastateltavista toi esille että ollessaan koulutuksessa kieli oli vaikeaa, vaikka he osasivat jo puhua sitä. Myös kirjoittamien koettiin vaikeana koulussa. Toinen haastateltavista kertoi että juuri opiskellessaan hänen suomen kielen taito parantui, sillä hän pääsi tällöin soveltamaan sitä tilanteisiin Suomalaisten kanssa.

*”Kun kirjoitan lopputyö, minä kirjoitan, mutta minun [lapseni] korjaa. Koska rupean kirjoittamaan vasta vähän aikaa sitten. Osaan lukea, ymmärrän kaikki. Mutta kirjoittaa, se on vaikeaa.”*

*”Mutta kun mä olin tää [koulussa], melkeen kaikki oli suomalaiset, ja sitten keskustelemme joka päivä, ja silloin mun suomen kieli taito kehittyy.”*

#### 5.4 Suhteet suomalaisiin

*”... Jos sulla on suomalainen ystävä, ja sitten hyvä ystävä, että sun asiat menee reippaammin ja helpommin. Ja mulla on yks ystävä jonka mä edelleen muistan ihan hyvin. Että hän on neuvonut ja sitten ohjannut ja opastanut minut ihan alussa.”*

Haastateltavien mielipiteet suomalaisesta kulttuurista erosivat hieman, joskin kaikki kuitenkin olivat saaneet hyviä ystäviä suomesta. Yksi haastateltavista oli kuitenkin joutunut kokemaan rasistista väkivaltaa, ja tämä vaikutti hänen suhtautumiseensa suomalaiseen kulttuuriin sekä suomalaisiin, vaikka hänellä on myös hyviä ystäviä Suomessa. Suhteet suomalaisiin ovat tärkeitä kotoutumisessa. Näiden suhteiden kautta maahanmuuttaja voi tuntea kuuluvansa tänne. Ystävyysuhteiden kautta voidaan myös oppia toisen kulttuurista. Näin maahanmuuttaja voi oppia Suomalaisesta kulttuurista, ja suomalaiset voivat myös oppia ja ymmärtää maahanmuuttajan kulttuuria.

*”...Kun teet ystävyys suomalaisen kanssa, teet tosi hyvä ystävyys... He ovat tosi rehellisiä kaikessa”.*

#### 5.4.1 Ystävyyssuhteet

Haastatteluissa kävi ilmi selvästi, että suomalainen kulttuuri on hyvinkin erilainen kuin haastateltavien omat kulttuurit. Kuitenkin useimmat haastateltavista olivat tutustuneet suomalaisiin melko helposti. Useat haastateltavista olivat oma-aloitteisesti solmineet ystävyyssuhteita kantaväestöön. Eräs haastateltavista kertoi miten hän sai ensimmäisenä lapsia siinä talossa, jossa hän asui. Hänen naapurinsa alkoivat sen jälkeen tervehtiä häntä ja hän itse myös rupesi ottamaan kontaktia naapureihinsa. Tämän jälkeen hän kertoi että naapurit olivat jopa lahjoittaneet leluja hänen lapsilleen. Nämä olivat kyseisen haastateltavan ensimmäiset suhteet suomalaisten kanssa.

*”...Missä mä asuin, tai talossa missä mä asuin. Osoitteessa missä mä alun perin olen asunut kun olin uusi, oli ihan yksityisalue, mikä on toi seurakunnan asunnosta oli [puoliso] asunut siinä... Ja ei ollut lapsiperheitä. Ainoastaan me oltiin joka on saanut ensimmäinen lapsi talossa. Ja kaikki asukkaatkin kun näkee mun tyttö, kaikki yritti pikkuhiljaakin tervehtimään, kattomaan kaikki leluja mulle... Ja itsekin vähänkin lähestyin heille siitä. Mä en törmännyt mitän vaikeuksiin...”*

Kaksi muuta haastateltavista myös kertoi tutustuneensa suomalaisiin lapsiensa kautta. Yksi haastateltavista kertoo, että aluksi suomalaisiin oli vaikea tutustua. Kuitenkin päiväkodin kautta hän sitten sai ystävyksiä toisista vanhemmista.

*”Kysä se on vaikea saada [ystäviä], mutta yhtäkkiä saimme siellä kun [puoliso] meni tohon päiväkotiin, niin ne saivat siellä.”*

Yksi haastateltava taas kertoi että hänen naapurissaan oli saman ikäinen lapsi kuin mitä hänellä oli, joten hän oli mennyt koputtamaan naapuriin ja sanonut että hän haluaa tutustua heihin. Naapurit olivat kutsuneet haastateltavan sisään, ja näin he olivat ystävystyneet.

*”Niin kuin sanoin, olen tosi sosiaalinen... Yksi päivä päätin, koska tiedän että naapurissa on lapsi, samaa ikää [kuin haastateltavan lapsi]. Yksi päivä päätän menen tervehtimään. Soitan ovikelloa, ja sanon hei, olen naapuri... He tekivät kahvi, lapset alkoivat leikkimään, ja silleen alkoi.”*

Myöhemmin kulkiessaan kadulla, eräs nainen tuli ihastelemaan lastaan, ja tästä syntyi myös ystävyyssuhde, joka lopulta muuttui erittäin tärkeäksi haastateltavalle. Tämä uusi ystävyys auttoi hoitamaan haastateltavan lasta silloin kun hän joutui tekemään työssään yö vuoroja, eli

hän mahdollisti sen, että haastateltava pystyi tekemään enemmän työtä. Haastateltava kuvasikin että ilman tätä ystävää hänen olisi ollut erittäin vaikea elää aluksi Suomessa. Ajan myötä haastateltava sai töitä jotka mahdollistivat hänen hoitaa lastaan, mutta ystävyys kuitenkin pysyi.

*”Sitten kadulla [lapsen] kanssa, katsoo että oii miten kaunis tyttö... ja hän kutsuminua minua kevät juhlat. Mutta sanon en osaa suomea. Ei se mitään hän sanoo, että mennään juomaan kahvia, puhutaan, grillataan makkaraa. Ja siellä tutustun heidät. Ja he olivat minun lottovoitto. He hoitavat [lasta], he hoitavat kun minun piti olla työssä.”*

Myös vuonna 1973 järjestetyssä kummiperhetoiminnassa chileläiset pakolaiset saivat kummiperheen, joka tutustutti heidän maan tavoille ja ihmisiin. Tämän toiminnan kautta yksi haastateltavista oli saanut apua esimerkiksi asunnon vuokraamiseen sekä hänen lapselleen oli lahjoitettu leluja. Tällaista toimintaa eivät muut haastateltavat kuitenkaan olleet päässeet kokemaan.

Kahdessa tapauksessa haastateltavat olivat saaneet työpaikan tuntemiensa kavereiden kautta. Yhdessä tapauksessa haastateltava oli tutustunut vapaa-ajan ryhmän ohjaajaan, joka sittemmin oli auttanut haastateltavaa saamaan työpaikan samasta työpaikasta kuin hän itse. Toisessa tapauksessa haastateltavan ystävät olivat pyytäneet apua heidän järjestön toimintaan, jonka jälkeen haastateltava oli jäänyt töihin tähän järjestöön. Tässä tapauksessa ystävyudet eivät olleet tosin suomalaisia, vaan ulkomaalaisia, mutta kuitenkin Suomessa solmittuja ystävyysuhteita. Eräs toinen haastateltavista oli myös saanut apua suomalaisilta työn haussa, mutta hän oli saanut avun vastaanottokeskuksen työntekijöiltä. Hän kuitenkin kertoo että muutettuaan pois vastaanottokeskuksesta, työntekijät pysyivät hänen ystävinään ja auttoivat tämänkin jälkeen häntä työnhaussa kun hän tahtoi vaihtaa työpaikkaansa.

Muutammat haastateltavat pitivät ystävyyttä suomalaisten kanssa tärkeänä suomen kielen kehityksen kannalta. Puhumalla suomalaisten kanssa pystyi kehittämään omaa kielitaitoaan ja pystyi ylläpitämään jo opittua taitoa.

Suomalaisiin tutustuminen tuntui olevan oleellinen osa useamman haastattelemani henkilön kotoutumistarinaa. Yksi haastateltava kertoo:

*”... jos sulla on suomalainen ystävä, ja sitten hyvä ystävä, että sun asiat menee reippaammin ja helpommin. Ja mulla oli yks ystävä jonka mä edelleen muistan ihan hyvin, että hän on neuvonut ja sitten ohjannut ja opastanut minut ihan alussa.”*

Kokemukset suomalaisista ystäväistä on hyvin tiivistettynä tässä suurimmassa osassa tapauksista.

#### 5.4.2 Rasismi

Muutamassa tapauksessa koettiin rasismia. Eräs haastateltavista kertoi humalaisten ihmisten joskus huutaneen hänelle rasistisia kommentteja. Toisessa tapauksessa rasismi oli voimakkaampaa. Kyseinen haastateltava oli puolisonsa ja lapsensa kanssa joutunut rasistien pahoinpitelyn kohteeksi. Tekijät kuitenkin saatiin kiinni, mutta he eivät joutuneet oikeuteen siitä mitä aiheuttivat, vaan he päästettiin vapaaksi. Haastateltavan mielestä tässä tilanteessa myös poliisi toimi rasistisesti. Tämä tapahtuma vaikutti haastateltavaan paljon, ja tämän jälkeen hänen suhtautumisensa Suomeen muuttui kynnisemmäksi. Tämän tapahtuman jälkeen haastateltava rupesi viettämään enemmän aikaa oman maansa kansalaisten kuin suomalaisten kanssa, vaikka hänellä silti oli hyviä suomalaisia kavereita. Tapahtuman jälkeen myös haastateltavan puoliso ja lapsi palasivat kotimaahansa.

*”Ja silloin on kauhea kokemus kadulla... rasistit lyövät minun vaimo ja kanssa lapsi, joo, se oli tosi kova. Se oli kauhea shokki, jonka ei pääse yli... Koska poliisikin käyttäyty rasistisesti, koska he päästävät vapaaksi ihmiset jotka löi. Koska minä olen löytänyt heidät... ja sitten he pääsevät vapaina. Ei ollut oikeus... Ja se on Suomen toinen naama, ja se on vielä shok.”*

Eräs haastateltava kertoi myös kokeneensa syrjintää työn haussa. Kyseessä oli suomalaisen median kanssa tehtävä työ. Tämä syrjintä työelämässä täydellisen suomen kielen taidon puutteesta on tietynlaista rasismia.

*”...pitää kieli olla niin täydellinen, ja pitää olla nuori, ja sitten komea tai kunnis tyttö... Mutta täällä että suomalaiset jos sinä et lausu joku sana ihan kunnolla... siis täällä on vähän... vähän... on jotain niinku syrjintää”.*

Yksi haastateltavista kertoi miten alkuaikoina Suomessa häntä saatettiin tuijottaa, todennäköisesti erilaisuuden takia. Haastateltava oli kuitenkin päättänyt, ettei anna sen häiritä sillä muuten sopeutuminen Suomeen vaikeutuisi entisestään. Tässä tapauksessa haastateltava ei antanut ihmisten rasististen eleiden vaikuttaa hänen kotoutumiseen, vaan hän omalla päättäväsyydellään pääsi siitä irti.

*”Jos joku on tuijottanut minua, ja ensimmäisinä vuosina minua tuijotettiin, ajattelin, hitsit! olen loistava. Minua tuijotetaan koska olen loistava. En aja-*

*tellut että ne tuijottaa koska ne ajatteli että ne ei tykkää minusta. Ja niin olen pystynyt elämään. Ja näin sen opetin kanssa lapselleni”.*

## 5.5 Motivaatio

Motivaatio on keskeinen tekijä maahanmuuttajan kotoutumisessa. Aiemmissa kappaleissa on ollut nähtävissä oman motivaation vaikutus kyseisiin teemoihin. Esimerkiksi tapaus jossa haastateltava ei suostunut masentumaan ihmisten rasistisista tuijotuksista, vaan päättäväisenä ryhdisti itseään jotta jaksaisi elämässä, on hyvä esimerkki motivoituneesta kotoutumisesta. Motivoituneimmat ihmiset ovat tehneet ahkerammin töitä sopeutuakseen Suomalaiseen kulttuuriin, kun taas he ketkä eivät ole olleet motivoituneita, eivät ole sopeutuneet yhtä hyvin. Esittelen tässä vielä muita esimerkkejä, joissa on näkynyt motivaation vaikutus haastateltavien kotoutumisessa. Nämä asiat ovat tulleet jo aikaisemmin esille, mutta esittelen ne tässä motivaation näkökulmasta.

Motivaatio näkyy vahvasti tapauksissa jossa haastateltavat olivat oma aloitteisesti pyrkineet oppimaan Suomen kulttuurista. Tähän voidaan nähdä kuuluvan sekä ihmisiin tutustuminen että kielen oppiminen. Esimerkiksi yksi haastateltava oli itse päättänyt mennä opiskelemaan suomen kieltä kesäyliopistoon. Toisessa tapauksessa haastateltava oli myös itse päättänyt että aikoo oppia suomen kieltä, ja oli mennyt englannin kielen kurssille joka oli tarkoitettu suomalaisille. Hän osasi englantia ja tätä kautta hän pystyi oppimaan suomen kielen perusteita. Myös kaksi haastateltavista opetteli suomen kielen sanoja lastenkirjojen avulla. Näissä kaikissa tapauksissa haastateltavat ovat oma aloitteisesti pyrkineet oppimaan suomen kieltä, kukin omalla tavallaan.

*”...Että [silloin] ei ollut mitään suomen kielen kurssit ja ei ollut mitään. Että mä muistan että mä menen kesäyliopistoon opiskelemaan suomea ihan omalla rahalla.”*

*”[Suomen kielen oppimisesta] Mutta se riippuu motivaatiosta. Miten ihmiset pystyy itte ihan ahkerasti jos yrittää aktiivisuutta ja muuta motivaatiosta.”*

Myös ystävyystyminen suomalaisten kanssa oli usein yhteydessä haastateltavien oma aloitteisuuteen. Yksi haastateltavista oli itse mennyt koputtamaan naapurinsa oveen ja pyytänyt tutustua heihin. Nämä ystävyys-suhteet vaikuttivat suuresti hänen elämäänsä. Hänen ystävänsä hoitivat hänen tyttärtään silloin kun hän joutui menemään yöllä töihin. Tämä antoi haastateltavalle enemmän mahdollisuuksia pärjätä työelämässään. Tässä haastateltava kertoo ystävästään:

*”Ja he olivat minun lottovoitto. He hoitavat [lasta], he hoitavat kun minun piti olla työssä... Lopulta, he olivat kuin toinen vanhemmat hänelle. Ja kesällä jos minun pitää [tehdä] työtä, he menevät yhdessä mökille. Ja niin. Joo, katso minulla on lahja. Minulla on vahva persoonallisuus, ja saan mitä yritän.”*

Erään haastateltavan mielestä on maahanmuuttajan tehtävä sopeutua uuteen maahan. Tämä asenne on vaikuttanut haastateltavan motivoituneeseen asenteeseen. Hänen mukaansa maahanmuuttajan oma panos on tärkeä kotoutumisessa.

*”Minun mielestä, kun ihminen vaihtaa maa, hänen pitää tottua uuden maan tavat. Jos ei, sinä et voi. Sinä et voi mennä Suomeen ja pyytää että Suomi tottuu sinut. Sinä olet ulkomaalainen. Ja sen takia olen voinut elää toinen maa, eh? Ilman ongelma. Minulla ei ole ollut ikinä ongelma.”*

Haastateltava joka oli joutunut rasistisen välikohtauksen uhriksi, ei ollut kovin motivoitunut kotoutumisensa suhteen. Hän ilmaisi itse että hän ei tunne kuuluvansa Suomeen, eikä hän kokenut tarvetta yrittää sopeutua suomalaiseen kulttuuriin. Kyseinen haastateltava oli kuitenkin osallistunut oman maan kansalaisten kanssa erilaiseen kulttuuriseen tai urheilulliseen vapaa-ajan toimintaan.

Kaikilla haastateltavilla näkyi motivaatiota erilaisen vapaa-ajan toimintaan osallistumiseen. Usea haastateltavista osallistui tai oli jossain vaiheessa osallistunut vetämään kerhoja tai jonkinlaista aktiviteettia. Yleensä nämä aktiviteetit oli suunnattu maahanmuuttajille. Yksi haastateltava kertoi myös osallistuneensa tällaiseen aktiviteettiin. Tämäkin on osoitus motivaatiosta, sillä se merkitsee halua tehdä yhdessä muiden kanssa.

## 5.6 Kotoutuminen

Kysymys siitä, miten hyvin haastateltavat kokevat kotoutuneensa ei ollut alkuperäisessä haastattelusuunnitelmassani. Kuitenkin se tuli esille kahdessa haastattelussa. Mielestäni tämä aihe on tärkeä tutkimuskysymykseni kannalta, ja päätin ottaa yhteyttä kolmeen muuhun haastateltavaan keneltä en ollut kysynyt tätä kysymystä. Soitin puhelimitse haastateltaville, ja esitin kysymykseni puhelimesta. Vastaukset jotka sain puhelimitse, olivat melko lyhyitä. Esittelen ne kuitenkin tässä yhdessä haastatteluissa tulleiden vastausten kanssa.

Eräs haastateltavista piti itseään hyvin kotoutuneena, mutta kertoi että välillä uusien haasteiden tullessa eteen hän tunsikin olevansa ulkopuolinen ja tarvitsevänsä apua. Toinen haastateltava ei tuntenut itseään suomalaiseksi, mutta suomalaistuneeksi. Suomen kielen osaaminen ja kulttuurista tietäminen tulivat esille asioina, jotka vaikuttivat siihen että haastateltava

koki olevansa integroitunut. Haastateltava kertoi että hänen mielestään sopeutuakseen maahanmuuttajan pitää olla avoin, mutta myös suomalaisten pitää olla avoimia maahanmuuttajia kohtaan. Haastateltava ilmaisi, että hänen mielestään tämä kuitenkin voi tapahtua helposti, jos vain on mahdollisuus kontaktille valtaväestön kanssa.

*”Esimerkiksi joku ei hyväksy et mä meen paikkaan mis juodaan alkoholia tai mis miehet ja naiset ihan istuu vierekkäin. Että on myöskin esteitä... Mutta suuri osa, jotka alkuvaiheessa, jotka saa kontaktia, he muuttuvat itse, vaikka he ovat niin konservatiivisia, että pikkuhiljaa he ovat enemmän ymmärtäväisiä ja enemmän avoimia suomalaiseen kulttuuriin”.*

Osa haastateltavista piti myös lasten hyvinvointia osana integroitumista. Yksi haastateltavista mainitsi kuinka hetkenä jolloin haastateltavan lapsi pääsi ylioppilaaksi, hän tunsi että oli onnistunut. Kaikki vaikeudet olivat sen arvoisia, ja hän totesikin että tuntee sopeutuneensa hyvin. Myös toinen haastateltava mainitse ylpeydellä siitä että lapsensa opiskeli ammattikoulussa.

Yksi haastateltava kertoi kokevansa olevan huonosti kotoutunut. Haastateltava ei tuntenut kuuluvansa Suomeen. Haastateltava oli myös kieltäytynyt Suomen kansalaisuudesta, sillä se oli ollut hänen mielestään väärin, jos hän ei kerran tuntenut itseään suomalaiseksi. Haastateltavalla kuitenkin oli suomalainen perhe, ja hän mainitsee että hänen perheensä on syy miksi hän on kuitenkin jaksanut olla Suomessa. Tämän lisäksi haastateltava kertoi olevansa aktiivinen toiminnassa joka liittyi oman maan kulttuuriin tai urheiluun.

*”Se oli kauhea shokki, jonka ei pääse yli, koska en pysty ymmärtämään. Kehittyneet maat tai ensimmäisen maailman maat... sanotaan että ne on demokraattiset. Ja paljon ideoita mikä on niistä. Sitten tulet kun olet hädässä, ja olet kärsinyt jo paljon, että sitten kärsii täällä kanssa.”*

*”En ole integroitunut [Suomalaiseen yhteiskuntaan], enkä tule, koska aina pohjalla... tunnen paheksunta suomalainen kohta.”*

*”Sanotaan, motiivi miksi [olen] jäänyt tänne, ja unohtaa kaikki. Mikä motivoi minua on perhe. Ei ole toinen motiivi.”*

## 6 Johtopäätökset ja pohdinta

Opinnäytetyössäni olen pyrkinyt etsimään ja kuvaamaan asioita, jotka ovat vaikuttaneet haastattelemini pakolaisten kotoutumiseen. Olen aikaisemmassa luvussa esitellyt haastatteluista

saadut tiedot, joten tässä luvussa keskityn tarkastelemaan mitä johtopäätöksiä näistä voi tehdä.

Perheen merkitys tuli esille tärkeänä tekijänä useassa haastattelussa. Haastateltavat kokivat lastensa olevan suuri motivaation lähde. Useat heistä jaksoivat ottaa haasteita vastaan, jotta voisivat taata lapsillensa tulevaisuuden. Esimerkkinä tästä on haastateltava, joka teki raskasta työtä useassa eri vuorossa, päivisin tai öisin. Haastateltava kertoi kuinka hänen oli pakko ottaa mikä tahansa työ, koska hänellä oli lapsi elätettävään. Sama haastateltava oli myöhemmin elämässään, siinä vaiheessa kun hänen lapsensa oli päässyt ylioppilaaksi, tuntenut että hän oli onnistunut elämässä.

Haastateltava, joka oli joutunut kokemaan rassistista väkivaltaa, eikä tuntenut sopeutuneensa kunnolla Suomeen, kertoi perheensä olevan syy miksi hän on jaksanut elää Suomessa. Lapset tuntuivatkin olevan suuri motivaation lähde haastateltavien jaksamiselle. Tieto perheen tärkeydestä on yhtenevä aiemmin esittämäämme tietoon, jonka mukaan maahanmuuttajan perhe on hänen suurin resurssinsa kotoutumisessa (Alitolppa-Niitamo 2005, 44-45). Myös THL:n tekemässä tutkimuksessa osoitetaan sama todeksi. Tutkimuksessa todettiin että pakolaiset, joilla oli lähisukulaisia omassa maassaan, voivat huomommin psyykkisesti, ja heidän on vaikeampi integroitua. Tutkimuksessa tutkittiin somali- ja kurditaustaisia pakolaisia, joiden vanhemmat tai sisarukset asuvat kotimaassaan (Helsingin Sanomat, THL:n tutkimus, 2016). Voidaan olettaa, että puolisoilla ja lapsilla on sama, ellei vielä vahvempi vaikutus. Uusi perheyhdistämisen edellytysten tiukentaminen ei ole välttämättä paras askel ajatellen pakolaisten hyvinvointia. Pakolaisilta sekä muilta maahanmuuttajilta vaadittaessa turvattua toimeentuloa ennen kuin he voivat tuoda perheensä Suomeen voi olla negatiivisia vaikutuksia heidän sopeutumiseensa. Turvattua toimeentulon saaminen voi olla helpommin saavutettavissa pakolaiselle, jonka perhe on jo päässyt Suomeen.

Useissa tarinoissa perheet auttoivat haastateltavia myös toisella tavalla. Nimittäin haastateltavat, joilla oli lapsia, tuntuivat tutustuvan helposti toisiin ihmisiin, joilla oli samanikäisiä lapsia. Ystävyyssuhteita solmiutui sekä lasten hoitopaikoista, että myös lähialueen asuinseuduilta. Ystävyyssuhteet olivat merkittäviä haastateltaville, ja yksi haastateltava sanoi sen olleen lottovoitto, kun pääsi tutustumaan hyvään ystävään. Tarinoissa ilmenee ystävien rooli avunantajina. Lapset pystyttiin viemään hoitoon jos oli illalla töitä, neuvottiin sekä annettiin apua työpaikalla. Yhdessä tapauksessa haastateltava oli saanut suomalaiselta kaveriltaan majoitusta silloin kun hänen perheensä oli lähtenyt omaan maahansa, ja hän jäi yksin.

Haastatteluissa ei suoranaisesti tullut ilmi, vaikuttivatko ystävyyssuhteet haastateltavien mielikuvaan suomalaisista. Kuitenkin tapauksessa, jossa haastateltava oli kokenut rassistista väkivaltaa, haastateltavalla oli selvästikin negatiivinen mielikuva Suomesta ja suomalaisista. Tä-

mä oli, vaikka haastateltavalla oli myös suomalainen perhe sekä suomalaisia kavereita. Rasis-  
tisessa välikohtauksessa myös poliisit olivat toimineet rasisistisesti, eivätkä pidättäneet rasiste-  
ja. Tällainen käytös saattaa horjuttaa ihmisen luottamusta myös virkavaltaan.

Kuten olemme käyneet aikaisemmin jo läpi, ilmapiiri joka ei ole avoin erilaisuudelle, eikä hy-  
väksy toisia kulttuureita, voi olla este maahanmuuttajan integraatiolle (Korhonen 2014, 38).  
Rasistisen välikohtauksen käyneen haastateltavan kokemus omasta integraatiostaan oli nega-  
tiivisempi kuin muilla haastateltavilla. Haastateltava ei kokenut että häntä arvostettiin Suo-  
messä, ja hän kuvasi Suomea negatiivisin ilmaisuin. Sama haastateltava oli piirtäessään elä-  
mänjansansa pitämäni haastattelun alussa piirtänyt ainoastaan elämänsä vaiheet omassa koti-  
maassaan, ja jana oli päättynyt maanpakoon, eikä vaiheita elämästä Suomessa ollut merkitty  
lainkaan. On kuin haastateltava olisi kuvannut elämänsä päättyvän maanpakoon, eikä elämä  
Suomessa merkinnyt paljoa.

Rasismien kokeminen tilassa, joka on muutenkin heikko ja epävakaa, voi olla merkittä tekijä  
pakolaisen sopeutumiseen. Kokemukset, joissa pakolainen ei tunne itseään hyväksytyksi, voi-  
vat rasittaa pakolaista enemmän. Tässä tapauksessa pakolainen on alttiimpi syrjäytymisellä ja  
psykkisille ongelmille. (Alitolppa-Niitamo 1994, 55-57.)

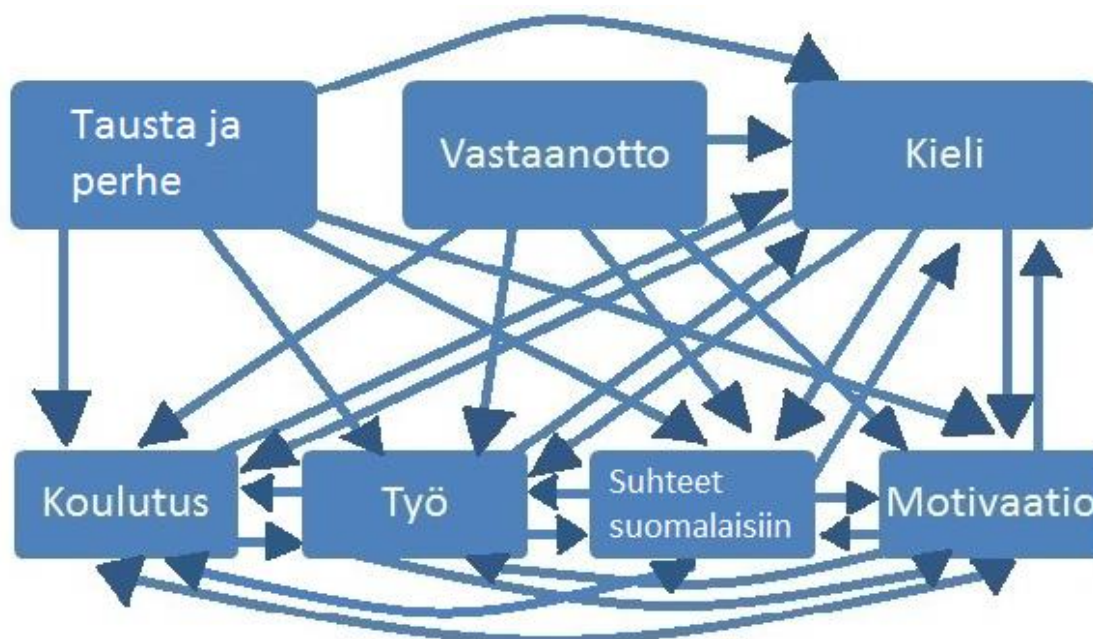
Suomen kielen oppimisessa tuli selvästi ilmi, että haastateltavat olivat oppineet parhaiten  
kieltä ollessaan yhteydessä suomalaisten kanssa. Useampi haastateltavista ei ollut päässyt  
osallistumaan kunnolla heille järjestetyille suomenkielen kurseille, joko ulkoisten syiden ta-  
kia, tai koska oli kokenut, ettei se auttanut. Ainoastaan yksi haastateltavista oli käynyt maa-  
hanmuuttajille tarkoitetun kielikurssin loppuun. Kyseinen haastateltava oli joukosta ainoa,  
joka oli tullut Suomeen aikana, jolloin laissa määritelty kotoutumispolitiikka oli toiminnassa.  
Kyseinen haastateltava oli käynyt hänelle ohjatun kotoutumisprosessin, ja oli sitä kautta saa-  
nut suomen kielen taidon sekä Suomalaisen koulutuksen, ja tämän myötä myös työpaikan.

Uusi kotouttamispolitiikka on näyttänyt toimivan ainakin tämän haastateltavan kohdalla. Mui-  
den haastateltavien kotoutuminen on vaikuttanut mutkikkaammalta. Haastateltavat ovat  
aloittaneet suomen kielen opiskelun vasta sen jälkeen kun ovat aloittaneet työssä käynnin, ja  
tällöinkin se on ollut seurausta heidän oma-aloitteisuudestaan. Heille ei ole tarjottu kursseja,  
vaan he ovat monessa tapauksessa itse opiskelleet kieltä. Tapauksissa joissa nämä haastatel-  
tavat ovat käyneet kouluja Suomessa, haastateltavat ovat yleensä tehneet ensimmäiseksi töi-  
tä. Vasta töiden aloittamisen jälkeen haastateltavat ovat kouluttautuneet saadakseen päte-  
vyyden ammatilleen. Koulutkin on suoritettu yleensä töiden ohella. Tämä kaikki voi olla voi-  
mavaroja kuluttavaa.

Mielestäni tämä on osoitus, että Suomalainen kotouttamispolitiikka on hyvä, se onnistuu auttamaan maahanmuuttajia kielen oppimisessa, saamaan koulutuspaikan, sekä saamaan työtä. Samalla se auttaa myös säilyttämään maahanmuuttajien omaa kulttuuriperintöä. Suurin osa haastateltavista puhuikin aina positiiviseen sävyyn omasta kulttuuristaan. Yhden haastattelutilanteen jälkeen haastateltava tarjosi minulle oman maansa ruokaa, ja hän tuntui olevan ylpeitä esitellessään sitä minulle. Oman kulttuuriperinnön säilyttäminen nähdäänkin yleensä voimavarana sekä ihmistä rikastuttavana asiana (Alitolppa-Niitamo 1994, 37-38).

Haastatteluissa nousi kotouttamispalveluista myös puoli, jolla ei ollut niin positiivisia vaikutuksia. Nimittäin tapauksessa, jossa haastateltava käytti tulkin palveluita paljon. Kyseinen haastateltava sai apua työn hakuun sekä muihin virallisiin toimenpiteisiin aina tulkeilta tai vastaanottokeskuksen työntekijöiltä. Mielestäni tämä näytti kuitenkin passivoivat häntä. Senkin jälkeen kun hän oli lähtenyt vastaanottokeskuksesta, hän oli saanut apua työnhaussa vastaanottokeskuksen työntekijöiltä, joista osa oli nyt haastateltavan kavereita. Kuitenkin haastateltava tuntui minun mielestäni olevan riippuvainen näistä ihmisistä. Vaikka kotouttamispalveluissa on tärkeä auttaa maahanmuuttajia, on mielestäni myös tärkeää, että maahanmuuttajille annetaan mahdollisuus tulla itsenäisiksi, aktiivisiksi toimijoiksi, eikä palveluiden passiivisiksi käyttäjiksi.

Haastatteluissa tuli ilmi myös motivaation merkitys kotoutumiseen. Useilla haastateltavilla oli paljon motivaatiota sopeutua Suomeen. Vaikka tämä sopeutuminen olisi ollut raskasta, he jaksoivat tehdä töitä sen eteen, jos heillä vaan oli jokin motivaation lähde. Kuitenkin jos motivaatiota puuttui, ei sopeutumiseenkaan tuntunut olevan paljon intoa. Motivaatio on oleellinen osa kotoutumisprosessia, jos se puuttuu pakolaiselta, tulee hänen kotoutumisestaan erittäin vaikeaa. Motivaatioon vaikuttavat useat eri tekijät, ja se on hyvin yksilöllistä miten se kehittyy. Vaikka ulkopuolinen ei voi ikinä määrätä ihmisen motivaatiota, voi siihen kuitenkin yrittää vaikuttaa. On tutkittu, että motivaatio on yhteydessä käytännön tarpeiden hoitamiseen. Motivaatio lisääntyy, jos ihminen pystyy hoitamaan hyvin omat käytännön tarpeensa. Tämän lisäksi on toinen tärkeä tekijä motivaation vaikuttajana, nimittäin sosiaaliset suhteet. Jos ihmisellä on positiivisia kokemuksia kanssakäymisestä toisten kanssa, nostaa se hänen motivaatiotaan. Negatiiviset kokemukset puolestaan vähentävät motivaatiota. (Pietilä 2013, 48-50.)



Kuva 2: Kotoutumiseen vaikuttavien tekijöiden suhteet toisiinsa

Kuvassa 2 olen pyrkinyt kuvaamaan läpikäymieni teemojen suhteita toisiinsa. Olen joutunut yhdistämään käytännön syistä taustan ja perheen yhden otsikon alle, samoin kuin suhteet suomalaisiin, johon kuuluvat sekä ystävyysuhteet että koettu rasismi. Kuvan ideana on auttaa lukijaa hahmottamaan, miten tiiviisti kaikki läpi käymäni teemat ovat yhteydessä toisiinsa. Olisikin tärkeää, että kotouttamistyössä otettaisiin kaikki nämä tekijät huomioon, eikä keskitytä ainoastaan kielen ja työ- tai koulupaikan saamiseen, vaikka toki nämä alueet ovat myös tärkeitä. Tutkimuksessani olen huomannut sosiaalisten suhteiden merkityksen. Näihin suhteisiin kuuluvat sekä suhteet perheeseen, että suomalainen kantaväestö. Perhe on ollut useassa kotoutumistarinassa tärkeässä sijassa, antamassa voimaa sekä tarkoitusta elämälle. Jos pakolainen voi olla perheensä kanssa yhdessä, onnistuu hänen kotoutuminen yhteiskuntaan myös todennäköisesti paremmin.

Myös vuorovaikutus mikä pakolaisilla on suomalaisten kanssa, on tärkeä heidän kotoutumiseensa. Saadessaan ystävyysuhteita sekä positiivisia kokemuksia suomalaisista pakolaiset voivat tuntea itsensä hyväksytyksi. Jos pakolainen kokee syrjintää, voi hänen kotoutumisensa pysähtyä kokonaan. Kaksisuuntaisen akkulturaatiomallin mukaan onnistuneessa tapauksessa maahanmuuttaja sopeutuu uuteen kulttuuriin samalla kun tämä hänelle uusi kulttuuri sopeutuu maahanmuuttajan omaan kulttuuriin (Korhonen 2013, 36). Tämän ottaen huomioon, onnistuneessa integraatiossa pakolainen tai maahanmuuttaja voi vaikuttaa integraatiollaan positiivisesti myös yhteiskuntaan, muuttaen yhteiskunnan suvaitsevaisemmaksi. Nykyään pinnalla olevilla maahanmuuttokriittisillä näkemyksillä on negatiivinen efekti pakolaisten ja maahan-

muuttajien kotoutumiseen, joka voi kostautua myöhemmin toisenlaisina ongelmina, kuten yhteiskunnassa tapahtuvana separaationa eli jakautumisena, tai syrjäytymisenä.

Onnistunut kotoutuminen on hyväksi sekä kotoutujalle että yhteiskunnalle. Toimiva ja aktiivinen yhteiskunnan jäsen, joka voi tuoda uusia näkökulmia omasta kulttuuristaan rikastuttaa yhteiskuntaa, ja näin hän voi elää ihmisarvoisen elämän. Jatkotutkimuksia varten olisi mielenkiintoista, jos sosiaalisten suhteiden ja motivaation merkitystä kotoutumisessa voitaisiin tutkia tarkemmin. Olisi myös kiinnostavaa saada tietää, onko sosiaalisilla suhteilla ja motivaatiolla erilainen vaikutus eri kulttuurien edustajien kanssa. Nykyisten taloussäästöjen ja maahanmuuttokriittisyyden lisääntyessä samaan aikaan kun pakolaisten määrä on ollut kasvussa, on tärkeä kiinnittää näihin asioihin huomio. On tärkeä nähdä asioiden vaikutus pitkällä aikavälillä. Kotouttamistyötä tulisi vaalia, sillä epäonnistunut sopeutuminen Suomalaiseen yhteiskuntaan voi tulla kalliiksi.

## Lähteet

Alitolppa-Niitamo, A. 1994. Kun kulttuurit kohtaavat - Matkaopas maahanmuuttajan kohtaamiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Keuruu. Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Alitolppa-Niitamo, A. 2005. Maahanmuuttajataustaiset perheet ja hyvinvoinnin edellytykset. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I. & Fågel, S. (toim.) Olemme muuttaneet - näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Vammala. Vammalan Kirjapaino Oy.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy.

Helsingin Sanomat. 2016. THL:n tutkimus: Ero perheestä voi aiheuttaa psyykkisiä oireita ja vaikuttaa maahanmuuttajien kotoutumiseen. Viitattu 16.7.2016.

<http://www.hs.fi/kotimaa/a1465266571205>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu - Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Gaudeamus Helsinki University Press.

Hyvärinen, M. & Löyttyniemi, V. 2005. Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Gummerus Kirjapaino Oy.

Kerkkäinen, H. & Saastamoinen, K. 2013. Vieraasta Veljeksi - Kaksisuuntaista kotoutumista miehille. Helsinki. Miessakit ry.

Korhonen, V. 2013. Kulttuurien kohtaaminen yhteiskunnallisena kysymyksenä. Teoksessa Korhonen, V. & Puukari, S. (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä. PS-kustannus.

Kotouttaminen. 2016. Kiintiöpakolaiset: Kuntiin sijoittaminen. Viitattu 6.7.2016.

[http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/pakolaisten\\_vastaanotto/kiintiopakolaiset/kuntiin\\_sijoittaminen](http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/pakolaisten_vastaanotto/kiintiopakolaiset/kuntiin_sijoittaminen)

Kotouttaminen. 2016. Kotouttaminen. Viitattu 4.7.2016.

[http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/pakolaisten\\_vastaanotto/turvapaikanhakijat/vastaanottokeskukse](http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/pakolaisten_vastaanotto/turvapaikanhakijat/vastaanottokeskukse)

Kotouttaminen.2016. Kotoutussuunnitelma. Viitattu 13.7.2016

[http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotoutumista\\_edistavat\\_toimenpiteet/kotoutumissuunnitelma](http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotoutumista_edistavat_toimenpiteet/kotoutumissuunnitelma)

Kotouttaminen. 2016. Suunnitelman sisältö ja laativan viranomaisen tehtävät. Viitattu 13.7.2016.

[http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotoutumista\\_edistavat\\_toimenpiteet/kotoutumissuunnitelma/suunnitelman\\_sisalto\\_ja\\_laativan\\_viranomaisen\\_tehtavat](http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotoutumista_edistavat_toimenpiteet/kotoutumissuunnitelma/suunnitelman_sisalto_ja_laativan_viranomaisen_tehtavat)

Kotouttaminen. 2016. Pakolaisten kuntiin osoittaminen. Viitattu 6.7.2016.

[http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/pakolaisten\\_kuntaan\\_osoittaminen](http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/pakolaisten_kuntaan_osoittaminen)

Kotouttaminen. 2016. Turvapaikanhakijat: Kuntiin sijoittaminen. Viitattu 6.7.2016.

[http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/pakolaisten\\_vastaanotto/turvapaikanhakijat/kuntaan\\_muutto](http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/pakolaisten_vastaanotto/turvapaikanhakijat/kuntaan_muutto)

Laki kotoutumisen edistämisestä. Viitattu 21.3.2016.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

Latomaa, S., Pöyhönen, S., Suni, M. & Tarnanen, M. 2013. Kielikysymykset muuttoliikkeessä. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. (toim.) Muuttajat - Kansainvälinen muuttoliike ja Suomalainen yhteiskunta. Tallinna. Gaudeamus Oy.

Maahanmuuttovirasto. 2016. Kiintiöpakolaiset. Viitattu 3.7.2016.

[http://www.migri.fi/turvapaikka\\_suomesta/kiintiopakolaiset](http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/kiintiopakolaiset)

Maahanmuuttovirasto. 2016. Perheenjäsenen luokse Suomeen. Viitattu 7.7.2016.

[http://www.migri.fi/perheenjasenen\\_luokse\\_suomeen](http://www.migri.fi/perheenjasenen_luokse_suomeen)

Maahanmuuttovirasto. 2016. Turvapaikka Suomesta. Viitattu 14.3.2016.

[http://www.migri.fi/turvapaikka\\_suomesta](http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta)

Maahanmuuttovirasto. 2016. Turvapaikka- ja pakolaistilastot. Viitattu 21.3.2016.

[http://www.migri.fi/tietoa\\_virastosta/tilastot/turvapaikka-\\_ja\\_pakolaistilastot](http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka-_ja_pakolaistilastot)

Martikainen, T., Saari, M. & Korkisaari, J. 2013. Kansainväliset muuttoliikkeet ja Suomi. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. (toim.) Muuttajat - Kansainvälinen muuttoliike ja Suomalainen yhteiskunta. Tallinna. Gaudeamus Oy.

Novitsky, A. 2005. Maa vaihtuu - roolit muuttuvat. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I. & Fågel, S. (toim.) Olemme muuttaneet - Näkökulmia maahanmuuttoon perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Vammala. Vammalan Kirjapaino Oy.

Pakolaisapu. 2016. Sanasto. Viitattu 7.7.2016. <http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/sanasto/>

Pakolaisneuvonta Ry. 2016. Perheenyhdistäminen. Viitattu 7.7.2016.  
<http://www.pakolaisneuvonta.fi/?lid=137&>

Paperittomat -hanke. 2016. Paperittomat Suomessa. Viitattu 13.7.2016.  
[http://www.paperittomat.fi/?page\\_id=686](http://www.paperittomat.fi/?page_id=686)

Perhoniemi, R. & Jasinskaja-Lahti, I. 2006. Maahanmuuttajien kotoutuminen pääkaupunkiseudulla - Seuranta tutkimus vuosilta 1997-2004. Helsinki. Helsingin kaupungin hankintakeskus.

Pietarinen, J. 2002. Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä. Teoksessa Karjalainen, S., Launis, V., Pelkonen, R. & Pietarinen, J. Tutkijan eettiset valinnat. Tampere. Tammer-Paino.

Pietilä, I. 2013. Uuteen kulttuuriin sopeutuminen oppimisprosessina. Teoksessa Korhonen, V. & Puukari, S. (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä. PS-kustannus.

Railo, E. 2012. Finland - The Slow Awakening of Immigration Policy. Teoksessa Novotný V. (toim.). Opening the Door? - Immigration and Integration in the European Union. Brysseli. Centre for European Studies.

Rastas, A. 2005. Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) Haastattelu - Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere. Gummerus Kirjapaino Oy.

Saukkonen, P. 2013a. Eri-laisuksien Suomi - Vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehtot. Tallinna. Gaudeamus Oy.

Saukkonen, P. 2013b. Maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikka. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. (toim.) Muuttajat - Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Tallinna. Gaudeamus Oy.

Suomen Pakolaisapu. 2016. Pakolaisuus. Viitattu 14.3.2016.  
<http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/>

Sutela, H. 2005. Maahanmuuttajat palkkatyössä. Teoksessa Paananen, S. (toim.) Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Helsinki. Edita Prima Oy.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2016. Kotouttaminen. Viitattu 21.3.2016  
<http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen>

Vantaan maahanmuuttajapalvelut. 2016. Viitattu 14.3.2016.  
[http://www.vantaa.fi/hallinto\\_ja\\_talous/tietoa\\_vantaasta/maahanmuuttajille](http://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/maahanmuuttajille)

Tiedote

Arvoisa vastaanottaja,

Opiskelen Laurea ammattikorkeakoulussa sosiaalialaa, ja tutkin opinnäytetyössäni pakolaisina tulleiden sopeutumista Suomeen. Kerään opinnäytetyöni tiedon haastattelujen avulla. Haastattelu on vapaaehtoinen. Jos suostut, olisi hyvä varata haastatteluun kaksi tuntia. Haastattelun tiedot tulevat opinnäytetyöhöni, mutta tulen muuttamaan nimenne ja tiedot aion yhdistää muiden haastateltavien tietoihin niin, ettei niitä pystytä yhdistämään teihin. Odotan vastaustanne.

Terveisin,

Nico Vera Martinez

nico.vera@windowslive.com

## Haastattelun suostumislomake

Annan suostumukseni haastattelun tietojen käyttöön sosionomiopiskelija Nico Vera Martinezin opinnäytetyössä.

Paikka, aika ja nimenselvennys